

ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ

ಸಾ.ಸಂಸ್ಥಾನ

ಇನ್ನೂ ಅಧಿನೇತನದ ಕಡೆಗೆ

ವರದಿಯು.

ಇದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದವರು

ಶಿರಹಟ್ಟಿ.

೧೯೨೪

ರಾಜಪ್ರಾಚಾರದಿಂದ

ಸಾಹಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತು.

೩ನೇ ಅಧಿವೇಶನ ಶಿರಹಟ್ಟಿ.

ಸ್ವಾಗತಾರ್ಥ.

ಶ್ರೀಯುತ ಶಿವಯೋಗೇಪ್ಪಾ ಶಿವಪ್ಪಾ ಭೋರಶೆಟ್ಟಿ.

ಉಪಾರ್ಥ.

- ,, ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಂಕರ ಮಂಗಸೂಳಿ.
- ,, ಗಂಗಾಧರ ಗಣೇಶಪುಕ.

ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ.

- ,, ಅಶ್ವತ್ಥ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಹಿಷಿ. -
- ,, ಫಕೀರಪ್ಪಾ ಶಿವಪ್ಪಾ ಭೋರಶೆಟ್ಟಿ.
- ,, ಬಾಳಕೃಷ್ಣ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಂಗಸೂಳಿ.
- ,, ಹಣಮಂತ ಗುಂಡೋ ನರಗುಂದ.
- ,, ಮುರಲೀಧರ ಬಾಳಕೃಷ್ಣ ಪುಕ.
- ,, ಹಣಮಂತ ಬಾಳಕೃಷ್ಣ ದೇಶಪಾಂಡೆ

ಭೋಜನ ಕಮಿಟಿ.

- ,, ವಿಷ್ಣು ಚಿಂತಾಮಣಿ ರಾನಡೆ.
- ,, ಧೊಂಡೋಪಂತ ಮಂಗಸೂಳಿ.
- ,, ಬಸಪ್ಪಾ ಫಕೀರಪ್ಪಾ ಧಾನಿ.

ಮಂಟಪ ಕಮಿಟಿ.

- ,, ಕೇಶವ ಚಿಂತಾಮಣಿ ರಾನಡೆ
- ,, ವೆಂಕಟೇಶ ಭೀಮರಾವ ಕುಬೇರ
- ,, ನಾರಾಯಣ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇಶಪಾಂಡೆ

ಸ್ವಯಂಸೇವಕರ ಮುಖ್ಯ.

- ,, ಹಣಮಂತ ಚಿಂತಾಮಣಿ ರಾನಡೆ.
- ,, ಶಾರಂಗಪಾಣಿ ರಾಮದಾಸ ಆಚಾರ್ಯ ಮಹಿಷಿ.

ಖಜೀನದಾರ.

- ,, ಗೋಪಾಳ ಭೀಮರಾವ ಕುಬೇರ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ.

ದೇಶೀ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆವು ಗಡುಜಾಗಿದ್ದು ಬಹಳ ನಾಜೂಕು ಇರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಿಗೆ “ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭು ” ಅಂತಾ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸುಜ್ಞಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಈ ಬ್ರಿಟಿಶ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆಂಬದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇನೇ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗೋಚರ ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲಂತಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯಾದವರೂ ಸಹ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅನ್ನಹ ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತವು ಬಗ್ಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರರು ಯಾರು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವದು ಕಠಿಣವದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರೂ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಹಿತದ ದಶೆಯಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರ್ಕಾರದವರು ನೇಮಿಸಿದ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನದಉತ್ತರವು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಲೇಖನ ದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವದು ಕಠಿಣವದೆ. ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಅವ್ಯಕ್ತ ಇದ್ದಾನೆಂದು ಅನ್ಯವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಅವ್ಯಕ್ತ ತಬ್ಬದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿದರೆ ಅರ್ಥ ಹಾನಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಇರಲಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯವರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ, “ ಮುಂದೆ ? ” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಶ್ನದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಚರ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈ ವರೆಗೆ ಬ್ರಿಟಿಶರೊಳಗಿನ ವೈತ್ತಪತ್ರಗಳ ಉಪಯೋಗವು ನಮಗೆ ಬಹಳ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎರಡು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಹಿತದ ದಶೆಯಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರ್ಕಾರದವರು ಒಂದು ಕಾಯಿದೆ ವಾಸ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಬೊವ್ವನ್ನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯು ಎರವಾಯಿತು. ಏ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳು ಎರವಾದವು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕೇನು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬಹು ಗಡ

ಣಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾವು ನಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ನೋಯಿ
ಸಕೊಡದು. ಇಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮನ
ಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯದ
ಸಂಬಂಧಿ ಚರ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂಬಯಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಗೆ
ಕೇಂದ್ರವಾದ ನವಾದ ವುಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಸುರುವಾಯಿತು. ವುಣೆಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ದೇಶಭಕ್ತರಾದ ಮತ್ತು ಲೋಕಮಾನ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ನರಸಿಂಹ
ಜಿಂತಾಮಣಿ ಕೇಳಕರ ಇವರು ಜ್ಞಾನಪ್ರಪಂಚದ ಎಡೆಬಿಡ ಮತ್ತು ಕೈ, ನಾಮದಾರ
ಗೋಖಲೆ ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ಅನಂತ ವಿನಾಯಕ ಪಟವರ್ಧನ ಇವರ
ಸ್ವಹಾಯದಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೇ ಇತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಸಂಸಾ
ನಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜರ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಒಂದು ಮೂಲಗೀ ಸಭೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದರು
ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಇಬ್ಬರೂ ದೇಶಭಕ್ತರು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರಜರೊಡನೆ ಇದ್ದದರಿಂದ
ಇವರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡದ್ದು ಯೋಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಈ ಸಂವತ್ಸರ ಅದೇ
ವರುಷ ಮೇ ತಿಂಗಳ ೨೪-೨೫ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನನ ನಡೆದು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ
ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ “ದಕ್ಷಿಣ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹಿತವರ್ಧಕ ಸಭೆ” ಈ ಹೆಸರಿನ ಕಾಯಂ ಸಂ
ಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಮತ್ತು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಂಸ್ಥಾನದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜರ ಎಳೆಗೆ
ವಿನೇನು ಉಪಾಯ ಮಾಡಬೇಕು ಇದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು
ಅದರಂತೆ ಅನುಲಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಕೆಂತ ತರಾವಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ
ಸಂಸಾ ನ ಹಿತವರ್ಧಕ ಸಭೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಂತೆ ಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತು
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

“ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕಂಥ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ
ಯೋಗ್ಯ ವ ಶಾಂತತಾಮಾರ್ಗದಿಂದ ಆ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಅಧಿಪತ್ಯದ ಕೆಳಗೆ
ಜವಾಬ್ದಾರ ರಾಜಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವದು ಈ ಸಭೆಯ ಧ್ಯಯ
ವಿರುತ್ತದೆ.”

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಧೈಯವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ಆ ಆ ಸಂಸಾ ನದ ಪ್ರಜರ ಸಭೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಉಪಕ್ರಮ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು

ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಚರ ಪರಿಷತ್ತು ಸನ್ ೧೯೨೨ನೇ ಇಸವಿ ಫೇಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳ ೮ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ಕೂಡಿತು. ಆ ಸಭೆಗೆ ನಮ್ಮ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಮುಖಂಡರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ರಾಮರಾವ ಮಂಗಸೂಳಿ ಇವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ೨ನೇ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪೈಕಿ ಶಹಾಪೂರ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಶಹರವಾದ ಶಾಹಾಪೂರದಲ್ಲಿ ಸನ್ ೧೯೨೩ನೇ ಇಸವಿ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ೧೫-೧೬ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ಸಾಂಗಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇಶಭಕ್ತರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ಗಣಪತರಾವ ಅಭ್ಯಂಕರ ಇವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿತು. ಆಗ್ಲೇನೇ ೩ನೇ ಪರಿಷತ್ತು ಶಿರಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೀಕಂತ್ಯ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಪರಿಷತ್ತು ಶಿರಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಿತೆಂಬ ಮಾತು ಬೇರೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಈ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೂ ವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಾಂಗಲಿಯ ವಕೀಲರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ವಿನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ ಮಾಯಣಕರ ಇವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸದರಿ ವಿನಾಯಕರಾಯರು ಬಹು ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದವರೂ, ದೂರ ದರ್ಶಿಗಳೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇದ್ದು ಬಹು ಚತುರತನದಿಂದ ಸಭೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಡಿ ಸಿದರು. ಸಭೆಗೆ ಒಟ್ಟು ೫೧೨ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಪೈಕಿ ೩೫ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಗಳು ಸಾಂಗಲೀ, ಶಾಹಾಪೂರ, ವೆಗೈರೆ ತಾಲೂಕಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರು. ಖುದ್ದ ಶಿರ ಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ವ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೪೭೭ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಗತ ಕಮಿಟಿಯ ಪೈಕಿ ಕೆಲವು ಸಭಾಸ ದರು ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ಈ ತರಹದ ಪರಿಷತ್ತು ಇದೇ ಮೊದಲನೇದು ಅದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಬಹು ಒತ್ತು ಕೃದಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಭೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹ ಭಾಗ ತಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಭೆಗೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಪೈಕಿ ೧೧೩ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ವ ೩೯೫ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೂ ಇದ್ದರು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸಭೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾ ಹ್ಮಣೇತರ ಸಹಾಯವು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಇದ್ದು ಈವರು ಬಂಧುಭಾವದಿಂದ ಇದ್ದರು. ಸಭೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಳ್ಳಿಯ

ಮೇಲೆ ಹೋದ ವ್ಯಾಳ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಅನೇಕ ವೃಧಾಂಗಿಗಳು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಮನಃ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಸ್ತುತಿಗೆ ವಾತ್ಸರಿಯುಳ್ಳವರು.
ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ತಾಲೂಕು ಒಂದು ಮೂಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪರಿಷತ್ತಿನಂಥ ಕಾರ್ಯವು
ಹ್ಯಾಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವದೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಕಾಳಜಿ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ
ಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಜನರು ವ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಯ ಎಲ್ಲ ವೃಧಾಂಗಿಗಳು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ
ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರ ದಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಿಘ್ನ
ದಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. ಇದೇ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವ್ಯಾಳ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಪ್ರ
ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿತ್ತು. ಅದು ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ
ಜನಗಳೂ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಪರಮೇಶ್ವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣಾ ಮಾಡಿ ಈ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಮಾಡಿ
ನಿಡಿದನೋ ಆ ಜನಗಳೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ವ ಹಳ್ಳಿ
ಯ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಡರೂ ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅತಿ ನಮ್ರತನದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾ
ವನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶಿರಹಟ್ಟಿ.
ತಾ|| ೨೫-೯-೨೪

}

ಅ. ರಾ. ಮಹಿಷಿ.

ಶ್ರೀ. ಸರ್ ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಪಟವರ್ಧನ,
ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ.

ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್

ಶಿರಹಟ್ಟಿ

ಮೂರನೇ ಅಧಿವೇಶನದ ವರದಿಯು:

(ತಾ|| ೨೯-೨-೧೯೨೪, ಮತ್ತು ೧-೩-೧೯೨೪.)

ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ತಾರೀಖು ೨೯-೨-೨೪ನೇ ದಿನದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಾಲ್ಕೂವರೆ ಘಂಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೊಂದಲು ಹುಡುಗರು ಸ್ವಾಗತಕರ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸ್ತವನಕರ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ವರಮೇಲನವ್ದಿಂದ ಅಂದರು.

ಪದ - ರಾಗ, ಭೂಪ, ಕಾಳಿ - ಝಂಪೆ.

ಪದಮಹಮೆಷದಿ ಮೂರ್ತು ಸ್ಥಾನವ ವಿಭುಧರಿಗೆ |

ಭೂದಿ ಬಂದೀಸಭೆಗೆ ಭೂಸಿದ ಸುಜಪರಿಗೆ

|| ಪಲ್ಲ ||

ದೀನ ವಿನತಿಗೆ ವಿನಯವಿಯುತಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ |

ಸ್ಥಾನವನು ಭೂಸಿದ ವರವಿನಾಯಕನೇ

|| ೧ ||

ಹಸ್ತವಂದಿ ಬಂದು ನಮಗಾಗಿ ತಿರುವರದ |

ವರವದ ಭೂದಿಯಿಂದಲಿ ಭೂಸಿದವನಿಗೇ

|| ೨ ||

ಪರಿಷತ್ತು ವಿಘ್ನದಿಂ ಪಾರುವನವೆಂದು |

ವರವರಮೇಲನಂ ನಿವೃತ್ತ ಭಜಪರಿಗೆ

|| ೩ ||

ಸಭೆಯ ಬೀಡಿಕೆಗಳನು ಪೂರವಸುಖದಿಯನು |

ಕೊಡಲಿ ಗಜಮುಖ ತಾನು ವರಧುಂದಿಸುತೆಗೆ

|| ೪ ||

ಬಲವಂತ ಬಲಭೀನು ಬಲದಿಂದಲೀಸಭೆಗೆ |

ಬಲವಿತ್ತು ಮರೆಯುತಿಹ ಕರುಣಾಭರಿತರಿಗೆ

|| ೫ ||

ಮಾತ್ರಭೂಮಿ ಸ್ತವನಪದ್ಯ. ರಾಗ - ಕಾಂಟೋದಿ ತಾಳ-ಝಂಪೆ,

ಕರ್ಣಾಟ ಭೂಮಾತೆ ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ !

ಬಣ್ಣ ಸಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನೆಂತು ಜಗಮಾನ್ಯ

|| ಪಲ್ಲ ||

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಮೇಷ್

ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ಶೀರ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ||

ಆ ಮನಾ ಬಸವೇಶ್ವರಾದಿ ಸದ್ಗುರುವರರು !

ಹೇ ಮಾತೆ ನಿನ್ನ ದಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿಹೊ

|| ೧ ||

ಧೀರ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಗುರುಗಳಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ !

ವೀಂಛುತ್ರರಿಗೆ ಪಾರಮಂ ಪೇಳಿಸಿ ||

ಚಾರುತಲವನದ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರೊಡನೆ !

ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ವಿರಾಜಿಸಿದೆ

|| ೨ ||

ರನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಕರಿಹರ ಪದಕ್ಷಂದೇವ !

ಪುಣ್ಯ ನಯಸೇನ ನೃಪತುಂಗ ಪಂಪ ||

ಜನ್ನ ಗಜನಾದಿ ಕವಿವರ್ಣರೊಂನುತಿಗೊಂಡ !

ಸನ್ನತಳೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನೆಂತು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ

|| ೩ ||

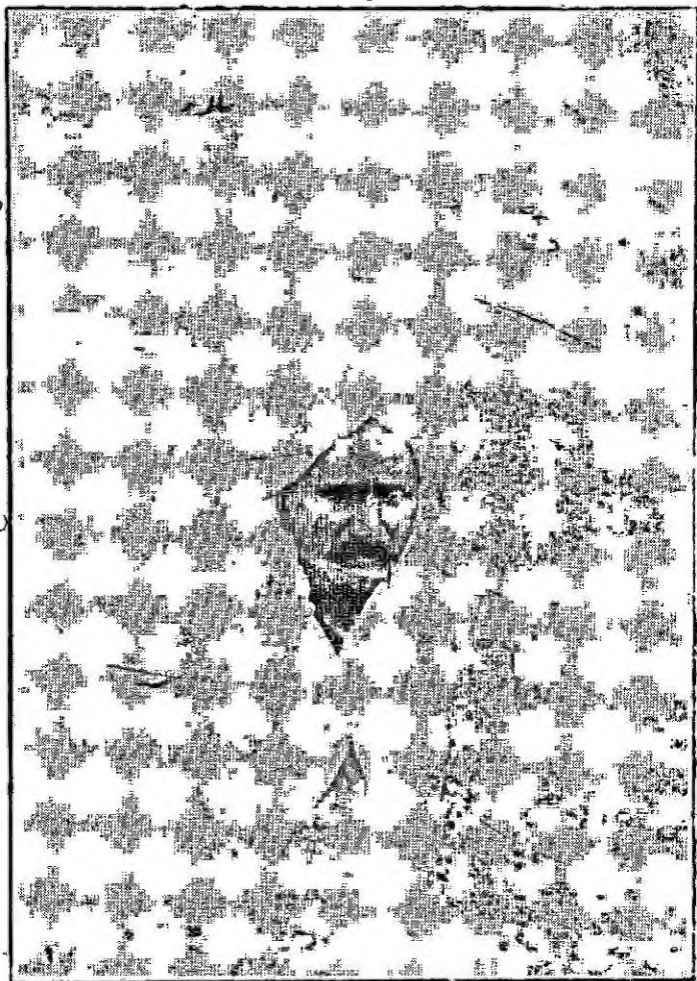
ಅನಂತರ ಸ್ವಾಗತ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ರಾ|| ರಾ|| ಶಿವಜೋಗೇಪ್ಪ
ಭೋರಶೆಟ್ಟಿ ಇವರು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಂತೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣವನ್ನು ಓದಿ ತೋರಿಸಿದರು:-

ಭಾಷಣವು.

—: (೦):—

“ಶಿರಹಟ್ಟೆಯ ಸ್ವಾಗತ ಕಮಿಟಿಯ ವತಿಯಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಗತ
ವನ್ನು ಪರಮ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಮ್ಮತಿ ಪುಂತ್ರಣ
ವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಬಹು ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಲು ನನ್ನ ಅಂತಃಕರಣವು
ಅನಂದಾತಿಶಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವದು, ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಆದರೂ ತಮ್ಮಂಥ
ದೇಶಭಕ್ತರ ಯೋಗ್ಯ ಸತ್ಕಾರವು ನಮ್ಮಿಂದ ಪೂರ್ಣವೇನ ಆಗಿದಿರಲು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಸ
ನವು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಆದರೂ ದೇಶಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ತಾವುಗಳು ನ

ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ೩ನೇ ಅಧಿವೇಶನದ
 ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷರು.

ಶ್ರೀಯುತ ಶಿವಜಿಗೃಹಸ್ವಾ ಶಿವಸ್ವಾ ಭೋರಶಿಟ್ಟ.

ಮೈಲಿ ದಯವಿಟ್ಟು ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವದು, ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಕಾರದ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಭಾರವನ್ನು ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ.

ಭರತ ಭೂಮಿಯ ಅದ್ವಿತೀಯ ಮುಂದಾಳುಗಳು, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಿಗಳು, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದವರು, ಶಾಂತತಾಪ್ರಧಾನ ಗುಣಸಾಧುಗಳು ಆದ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಜೀವದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಂಗವು ಕರ್ನಾಟ ಮೇಡಾಕ ಇವರ ಘ್ರಾಸಂಗಿಕ ಜಾಣತನದಿಂದಲೋ, ದೇವತಾ ಲೀಲೆಯಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೋ ದೂರವಾಗಿರುವದು, ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯರ ಆನಂದದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರದವರು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರನ್ನು ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸದೆ ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಇಡೀ ಭರತಖಂಡಕ್ಕಲ್ಲದೆ, ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕೂಡ, ಆತಿಶಯ ಆನಂದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಸರಕಾರದವರ ಆಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವಾಗಲಿ, ನಗರವಾಗಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಹಿಂದುಗಳ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ದೂರದ ಜನರ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಣ ಮಾಡಲು, ಸಮರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ನಾನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅಂತಹ ಅಭಿಮಾನಾಸ್ಪದವು, ಪವಿತ್ರತಮವು ಆದ ಸ್ಥಾನವೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಘೋರಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಮಠವು. ಇದು ಇಡೀ ಹಿಂದೂ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಕೂಡಾ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಮಠದ ಶ್ರೀಗಳವರಿಂದ ವೈಶಾಖ ವರ್ಷಾಚಮಿಯಿಂದ ಮೂರು ದಿನದ ರಥೋತ್ಸವವೇ ಮುಂತಾದ ಉತ್ಸವಗಳಿಂದ ಜಾತ್ರೆಯು ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯಸ್ಥಾನದ ಏತಿಹ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಅತುರಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿ ತಿಳಿದು, ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ದರಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀ ಘೋರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು.

ಈ ಮಠದ ಉತ್ಪಾದಕರೂ, ಮೂಲ ಪುರುಷರೂ ಆದ ಜನವೀರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಗಾಂಧಿನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ಪೂರ್ವನಾಮವು 'ಜನವೀರಪ್ಪ' ನೆಂಬದಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ತಾಯಿಯಾದ 'ಗೌರಮ್ಮ' ಎಂಬವರು ತಮಗೆ

ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿರಲು ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿರುವ 'ಖಾಜಾ ಅಮೀನಉದ್ದೀನ' ಎಂಬ ಸಾಧುಪುರುಷನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು. ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆದರೆ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನನ್ನು ಸಾಧುಪುರುಷರಾದ 'ಖಾಜಾ ಅಮೀನಉದ್ದೀನ' ಇವರ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಲು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರಾಗಿ ಸದರಿ ಚನವೀರಪ್ಪನನ್ನು ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಾಯಿಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಚನವೀರಪ್ಪನು ಖಾಜಾ ಅಮೀನಉದ್ದೀನ ಇವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದನು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಖಾಜಾ ಅಮೀನಉದ್ದೀನ ಇವರು ಚನವೀರಪ್ಪನಿಗೆ " ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯುಪರಿಶೋಧನವಾದದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ ನೀನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಿತೀಯೆ. ಮತ್ತು ನರದೀ ಪುರುಷನು ಆಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಘೋರಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಳು" ಎಂಬದಾಗಿ ವರವನ್ನೂ, ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೂ, ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಚನವೀರಪ್ಪನಿಗೆ " ಘೋರಸ್ವಾಮಿ" ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನವು ವಾಸ್ತವವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ವಿವಿತ್ತಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಅಮೋಘವಾಣಿಯಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿರಸಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಅಮಾನುಷವಾದ ಮೈವೀಶ್ಯತಿಗಳಿಂದ ಬಳುಜನಸಮಾಜದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಕೆಂಭಾವಿಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಪುರುಷರು ಬರಲು ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಂಚನಗೌಡನೆಂಬ ದೇಸಾಯಿಯು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಇದೇ ಕೆಂಚನಗೌಡನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ ದೇಸಾಯಿಯ ಮನೆತನದ ಮೂಲಪುರುಷನು ಕೆಂಚನಗೌಡನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸೋಮನಗೌಡನು ಆತನ ತಾಯಿಯು ಮನೆ ಜಗಳದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಗಳವರ ಸಂಗಡ ಹೊರಟು ಮಾಗಡಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ದಿವಸ ವಾಸಿಸಿದರು.

ಈ ಮೊದಲು ಅಂದರೆ ೧೭೫೦ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗವು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಗತಿಯು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು. ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಅರಸರಾಗಿದ್ದ 'ಬುಕ್ಕ' ಭೂಪಾಲರು ಹರಿಹರ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ದೇವಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಕಪೋತ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಮದ್ದಾನೆಯು ಅವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಇವರನ್ನು " ಅಂಕುಶಖಾನೆ" ಎಂಬವನು ಪಾರುಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಈ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಬುಕ್ಕ ಭೂಪಾಲನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ ಸಹಿತವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು

ಅತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವಾದ ಅನೇಗುಂದಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಈ ಅಂಕುಶಖಾನನ ವಂಶದ “ ಐದನೇ ಅಂಕುಶಖಾನನು ” ಜನವೀರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಅವರ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯನಾದನು. ಮತ್ತು ಅವರ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸೋಮನಗೌಡನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಕಾರಣ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸೊಮನಗೌಡನು ತಹನಾಮೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಖಾನಗೌಡನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೀನಿಶಾನೆಯಿಂದಲೂ ಸಿಲೆಮಾನಮಣಿ ಹಸರು ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕೊಡೆಯು ದೇವೀಹಾಳದ ಶಿವಲಿಂಗದವು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರದ ಮತೀದೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ೫ ನೇ ಅಂಕುಶಖಾನನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಗಳವರು ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ನಿಜಾಮ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಜಾಮನು ಇವರ ಗಣಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಆರ್ಪಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ನಾವು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರಿವು, ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಅಸಮಾಧಾನವೆಡೆಗಲಾರಿವು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜಚಿಹ್ನವಾದ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆವು. ಎಂದು ಅತನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅತನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅತನಿಗೆ ಆರ್ಪಿಸಿ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಕಡುದ್ವೇಷಿಯಾದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕಾಲಗತಿಯಿಂದಲೋ ಈ ಮಹಾಪುರುಷರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಔರಂಗಜೇಬನಂಥವನೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪಗೆತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಗಳವರ ಗುಣಕ್ಕೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜಚಿಹ್ನವಾದ ರಣದ್ವಜವನ್ನು ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ದಿವ್ಯಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ದುಂಡೂರ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ ನಂತರ ಶಿರಹಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಹಳ್ಳದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರ್ಣಕುಟೀರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ ದೇವಾಯಿಯಾದ “ ಖಾನಗೌಡ ” ಇವರು ಶಿರಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಶ್ರೀಗಳವರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ನಂತರ ೧೬೭೦ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳವರು ತಮ್ಮ ಅವಶಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಅವರ ಸಮಾಧಿಯೇ ಈ ಮಠದ “ ಮುಖ್ಯ ಸಮಾಧಿ ” ಎನಿಸುವದು. ಈ ಮಹಾಪುರುಷರ ಸಮಾಧಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಹೊರ್ತು ಪ್ರತಿ ಆಮಾಸ್ಯೆಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಹೃದಯಕಾಲವಾದ ಔರಂಗ

ಜೇಬನಂತಹ ಬಾದಶಹನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ
 ಈ ಮಹಾವಿರುಷರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಷ್ಟಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ನಾನು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲಾರೆನು!!

ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕೋಟೆ

ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಈ ಊರ ಕೋಟೆಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರು
 ವೆನು. ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಖಾನಗೌಡನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಈ ಕೋಟೆಯು ಕ
 ನಾಟಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದದರಿಂದ ಇದು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಕ್ಕೊಳಗಾಗಬೇಕೆಂದು ಪೇ
 ಶ್ವೆ, ಹೈದರ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹ ಇವರು ಪದೇ ಪದೇ ಹೋರಾಡಿದರು. ಆದ
 ರೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು “ರಾಜಾ ಶಹಾಜಿ” ಇವರು ೧೬೩೭ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಟೆ
 ಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವಾಸುದೇವತಾಸ್ತ್ರ ಕೃತ ಶಹಾಜಿ ಮತ್ತು ಮೂ
 ಲೋಜಿ” ಎಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ “ಅಬ್ದುಲ್ ಕಾ
 ವಫಖಾನನು ಮೊದಲು ವಿಜಾಪುರದವರ ವಶಿಯಿಂದ ಬಂಕಾಪುರ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಆಳ
 ಲಿಕ್ಕೆ ಬಾದವನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ೧೬೮೭ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಔರಂಗ
 ಜೇಬನು ವಿಜಾಪುರದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಬಂಕಾಪುರವಾದರೂ ಮೊಗಲರ
 ಕೈಸೇರಿದಂತಾಯಿತು. ಆಗಿನಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್ ಕಾವಫಖಾನನು ಮೊಗಲರ ಮಾಂಡಲೀ
 ಕನೇ. ಪ್ರಾಯಃ ಆಳಹತ್ತಿದನು. ಇವನು ಸವಣೂರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು
 ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಸವಣೂರ ನವಾಬನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು.
 ಶಿರಹಟ್ಟಿಯಾದರೂ ಈ ನವಾಬನ ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇವನು ಪೇ
 ಶ್ವೆಯಾರೊಡನೆ ಹಗೆತನ ಬೆಳೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಪೇಶ್ವೆಯವರು ಇವನನ್ನು ೧೭೫೫ನೇ ಇಶ್ವಿ
 ಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಇವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ೧೧ ಪರ
 ಗಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಸರಿ, ಇನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯು
 ಒಂದು ರಣಭೂಮಿಯಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀರಂಗಪ
 ಟ್ಪಣ ಮತ್ತು ಪುಣೆ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿನದೂ ಸರಹದ್ದಿನ ಸಾಮಯೂಹ ಮತ್ತು
 ಮೇಲ್ಕಂಡ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುಗಳು ಪದೇ ಪದೇ ಸಂಚಾರಿಸುವಸ್ಥುವೂ ಇ
 ದೇ ಊರು ಅದ್ದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಪೇಶ್ವೆಯವರ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೈದರನ
 ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಲು ಪದೇ ಪದೇ ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದವು. ಆದರೆ ಕಟ್ಟಿಕ
 ಡೆಗೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ದೇಸಾಯಿಯೂ ಸವಣೂರ ನವಾಬನೂ ಹೈದರದ ವಕ್ತವನ್ನು ವ
 ಹಿಸಿ ಪೇಶ್ವೆಯರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪೇಶ್ವೆಯರ ಸೇನಾ
 ನಾಯಕರಾದ ಹರಿಪಂತತಾತ್ಯಾ ಪರುಶರಾಮ ಭಾವು ಇವರೊಬ್ಬರು ೧೭೭೭ ನೇ ಇಶ್ವಿ

ಯಲ್ಲಿ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇಸಾಯರ ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಮಿರಜಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ದೇಸಾಯಿಯು ಮಾತ್ರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಟೀಪುವಿನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಟೆಯು ದೇಸಾಯರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗ್ಗೆ ಇವರಲ್ಲಿಯ ಕೆಂಚವ್ವ ಎಂಬವಳು ಪುನಃ ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಮತ್ತು ಮೈ ಸನ್ ೧೭೮೬ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಹರಿವಂಶ ತಾತ್ಕಾ ಪರ-ತುರಾಮ ಭಾವು ಇವರು ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕೋಟೆಯ ಅಧಿಪತ್ಯ ಅದಲಾಬವಲು ಆದರೂ ದೇಸಾಯಿಯ ದೇಸಗತ್ತಿಗೆ ಬಾಧೆ ತಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅಶ್ವರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಈದಿನ ಕೆಲವು ಜನರಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಎತ್ತಿನ ಬಾಲ ಹಿಡಿಯುವ ಜನರು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಗೌರವವರು. ಇದ್ದೇಇದ್ದರೆಂದು ಈ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ದೇಸಾಯಿಯಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಪೇಶ್ವೆಯವರಿಗೆ ಆದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಟೀಪುವಿಗೆ ಶರಣುಹೋದೆಯಲ್ಲಿಕ್ಕೆ ಓಂದುಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ೧೭೯೦ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಧೋಂಡಜಿ ವಾಘ ಎಂಬ ಪುಂಡಗಾರನು ವೇದಲ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ದೇಸಾಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರ ಟೀಪುವಿನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ಅತಿಶಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಟೀಪುವಿನ ಮರಣದವರೆಗೂ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕೋಟೆಯು ಶಾಂತತಾಪವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೇ ಹೋಯಿತು. ಮುಂದೆ ಮಾತ್ರ ಅಂತಹ ಶಾಂತತೆಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ೨ನೇ ಬಾಜೀರಾವ ಇವರು ೧೮೦೭ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಸಪ್ತಮಿಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಊರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಇರುವ ವರವೀ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಮಾಡಿ ಹೋದದ್ದು ಅತಿಶಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ವೀರಪುರುಷರೂ ಮಹಾಪುರುಷರೂ ಭಟ್ಟಿಕೋಟೆಯ ಹೋದಂತೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಂಗಲಿ ಶಹಾಪೂರ ನೋಡಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಬಂದ ದೇಶಕಾರ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆನಿಸುವ ತಮ್ಮಗಳ ಆಗಮನವು ಪುಣ್ಯದ ಉಪಯವಂತಲೇ ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಇದು ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೂರನೇ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಾಗಿದ್ದ ತರಾವುಗಳು ತಮಗೆ ವಿದಿತವೇ ಅವೆ: ಮೇಲ್ಕಂಡ ತರಾವುಗಳೊಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳು, ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಷಯಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ಇಟ್ಟ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಪುನಶ್ಚ ಅಲೋಚಿಸಿ, ಜೀಕಾದರೆ ಪಾಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಪರಿಷತ್ಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಾದ ತರಾವುಗಳು ಶ್ರೀಮಂತ ಸಕಾರ ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಸಾಂಗಲೀ

ಕಡೆ ಇವರ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಆ ಬೀಡಿಕೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಪೂರೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧೀರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪೂರಿತರೂ, ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣವೇ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರೂ ಸದಯಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಸಂಗಿಗಳೂ, ಬಹುಶ್ರುತರೂ, ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ತೊಡಗಿರುವಂಥವರು ಇರುವದಾದರೂ ನಿಜವೇ. ಇನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವದಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕಂಡುಬರುವದು. ಆದರೆ ಅವರಾದರೂ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಚತುರರೇ ಇರುವರು. ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು, ವಿಚಾರಿಸುವದಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಮಾತು ಕಂಡುಬರುವದು. ರಾಜರಿಗೂ, ರಾಜಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ದೇವರು ಸದಾ ಸುವರ್ಣೀಯ:ಲೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಬೀಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅನೇಕರು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಕುಶಲರಿದ್ದದ್ದಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಅಥವಾ ಅಸಂಭವದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸರಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ಯಕೂಲಮಯ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಮಾತ್ರ “ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಹೊಳೆಗಳು ಬತ್ತುವಹಾಗಿ” ಹುಟ್ಟಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಾಶವಾಗುವದೇನೋ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ರಾಜ, ಪ್ರಜೆ, ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿ ಈ ಮೂರು ಸಂದುಗಳು, ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೃತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನಗಳು ಸಂಭವಿಸುವದು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ? ಅಥವಾ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿದ್ದು ಫಲಿಸದೇ ಇರಲು ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ದೂಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ದೂಷಿಸಿಯಾದರೂ ಫಲವೇನು? ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಪ್ರಬಲ ದೋಷವಿದೆ ಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ದೋಷವು ಬಹುದಿರುವದಿಂದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಅದು ನಮ್ಮ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಉಳಿದಿರಬಹುದು.

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನಾರ್ವಭಾಮ ಸರಕಾರದ ಆಡಳಿತವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನುಕರಿಸುವರು; ಆದರೆ ಈ ಅನುಕರಣವು, ಈ ಮೊದಲು ಸಂದೀದ್ದರಿಂದಂತೆ, ಈಗ ಹಿತಕರವಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಕಂಡ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದಲ್ಲಿನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಅದ್ಭುತ ಪೂರ್ಣ ನಿದೋಷ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳು ನಡೆದಿರುವವು. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಆಗತಕ್ಕವಿವೆ. ಅಂದಬಳಿಕ

ದೋಷಪೂರ್ಣವಾದ ಆಡಳಿತದ ಅನುಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ತಾವೂ ಅವೇ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದೇ? ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅದಂಥ ಅನುಕರಣವು ಇಷ್ಟಕ್ಕೋ ಸಾಕು? ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದೇ ಒಳ್ಳೇ ಸಮಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜಗಳ ಹಿತೈಷ್ಯವಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕೊರತೆಗಳು ಇದ್ದರೂ, ಅವು ತಾವಾಗಿಯೇ ನಾಶವಾಗುವವು. ಆದರೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಜಾಹಿತದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಅನುಕರಣ ರೀತಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರದಿಂದ ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸಾರ್ವಭೌಮ ಅರಸರ ಅರಸಾಳುಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವನೋರ್ವನು ಕೆಲವಂಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಪ್ರಜಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆತನ ವಿಚಾರಗಳು ಬೇರೆ ತರದವು ಇರಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಿಯಮಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಆತನಿಗೆ ಕಟ್ಟುಪಣಿಯೂ ಇರಬಹುದು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು, ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾದವುಗಳೋ ಹ್ಯಾಗೆ? ಹೀಗಿದ್ದು ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಅನುಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಯಾಕಾಗುವದೋ ತಿಳಿಯದು? ರಾಜ, ಪ್ರಜಾ ಇವರ ಹಿತೈಷ್ಯಗಳು, ಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಬಾಧೆಯು ತಟ್ಟಲು ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಬದಲಿಸಿದರೆ ಪ್ರಗತಿಯ ಕುದುರೆಯು ಮುಂದೆ ಸಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಸದಸದ್ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಳುತ್ತಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬೇರೆಕಡೆಯಲ್ಲಿನ ಕಲೆಕ್ಷರ ಅಥವಾ ಮಾಮಲೆದಾರ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಡೆದಂತೆಯೇ ನಾವು ನಡೆಯಬೇಕು; ಅವರು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟಲ್ಲಿಯೇ ನಾವೂ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು; ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನುಕರಣಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡದೆ, ಅವರ ಧೈಯ ಬೇರೆ, ನಮ್ಮ ಧೈಯ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಭಾಸನೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ, ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥರಿಸಿ, ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹಿತೈಷ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ ಕೊಡರಿ-ಪ್ರಗತಿಯ ಪ್ರವಾಹದ ತಡೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ. ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸರಳ ಮಾಡಿ. ಅಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗಗಳು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದಿತಪಡಿಸಲು ಅಶಕ್ತವಾದ ತೊಂದರೆಗಳು, ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಚಷ್ಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದಲ್ಲಿ, ಈ ತೊಂದರೆಗಳು ತಾವೇ ಬಯಲಾಗಬಹುದಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಲು ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು, ಮತ್ತೂ ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ (ದಿವಾಣ) ಇವರು, ನಮಗೆ ಕೂಡಲೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾವು ಅವರ ಆ

ಭಾರಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಅವ್ವಣೆ ಪಡೆಯುವ ನಿರ್ಬಂಧವೇಕೆ? ಇದು ವಿಕೃತ ದೃಷ್ಟಿಯ ದೋಷವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಇದರಿಂದ ಯಾರ ಹಿತವೂ ಆಗುವಂತೆ ಕಾಣೆ! ನಮಗೂ ಹಿತವಿಲ್ಲ, ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಹಿತವಿಲ್ಲ. ಇದು ಅನುಕರಣದ ದೃಷ್ಟಿಪಲವೆಂದೇ ನಾನು ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು!! ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅನೇಕ ಸಜ್ಜನರ ಸಹಸ್ರಾವಳ ಸಜ್ಜನರ ಮತಗಳ ಅದಲುಬದಲಾವಣೆಗಳೂ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಮಹತ್ವದ ಲಾಭಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿದ್ದು ಅಂತಹ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಅವ್ವಣೆ ಪಡೆಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಬಂಧವು ಇದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರಗತಿಯೋ? ಅಭೋಗತಿಯೋ? ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ, ಮತ್ತು ಸರಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ತರಹದ ನಿರ್ಬಂಧ ನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ನಾವು ಉಳಿದ ಕಡೆಯ ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರ ಎದುರಿಗೆ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತದಂತಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗಿನ ಜನರು ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೇರಬಾರದೆಂದು ಇದ್ದ ಬಲುವೆಯು “ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಜ್ಜನರ ಗುಣಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಡಿರೆಂದು” ಹೇಳುವ ಅರ್ಥದ ಇದೊಂದು ಮಾದರಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಒಳ್ಳೇದು! ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗಿನ ಸಜ್ಜನರ ಗುಣಗಳನ್ನು, ಪ್ರಜೆಗಳು ಅನುಸರಿಸಬಾರದಾದರೆ, ಪ್ರಭುಗಳು ಅಂತಹ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ನಿಯೋಜಿಸಬೇಕು? ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವಿದೆ? ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ, ನಿರ್ಬಂಧವು ಹಾನಿಕರವೇ, ಆಗಿದ್ದರಿಂದ, ನಿರ್ಬಂಧ ರಹಿತ ಪರಿಷತ್ತು ಕೂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಏಳಿಗೆಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮುಂದಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಶ್ರೀಯುತ, “ಗಣಪತರಾವ ಅಭ್ಯಂಕರ” ಇವರು ಒಳ್ಳೇ ಚತುರತೆನಂದಿರಲೂ, ಸಾಧಾರದಿರಲೂ, ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿರಲೂ, ಹೋದ ವರ್ಷದ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ಚರ್ಚಿಸುವರಾ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ಏನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವರು ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಪ್ರಭುಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಖಂಡರೊಡನೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು, ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಉಳಿದ ಕಡಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವದೆ. ಇನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ “ಬಾಲಶಿಕ್ಷಣವೆಂತೂ ತಲೆಕೆಳಗೆ ಆಗಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಈ ವಿದ್ಯಾಭಾಷೆಗೆ ನಿಶ್ಯತ್ ಸ್ಥಿತಿ, ಬುದ್ಧಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಕೊಡೋಣ, — ಲೌಕಿಕ ಪಾಠಶಾಲಾ ಕ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ, ಕಲ್ಪನೆ ವಿವೇಚನವಿಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟು

ಪಾಠಿನ ಕ್ರಮ, ಕಷ್ಟ ಬಟ್ಟು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದೆ ನೋದಲಿಂದು ಸುಲಭ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವಿಕೆ, ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಚೂರುಗಳನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಲೇಣಿಸಿ ಸಾರವತ್ತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ಬಿಡುವದು, ಇತ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಜನರ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ದೇಶದ ಬಡತನಕ್ಕೂ, ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ" ಎಂದು ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು " ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಧಡದ ಮೇಲೆ ಮುದುಕರ ಕಲೆಯನ್ನು ಹೇರಬೇಡಿರಿ ಅಂದರೆ ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ಬಹಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಡಿರಿ " ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರೌಢಸರಣಾದ ' ಪ್ರವೆಲ್ಲನು ' ಸಾರಿಹೇಳುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದರೆ, ಆ ವರ್ಷದ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕನ್ನಡ, ಬಾಲಬೋಧ, ಮೋಡಿ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಭಾಷೆಯ, ಹಾಗೂ ಎರಡನೇ ಭಾಷೆಯ, ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದೆ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರ ಕೆಲೆ ಮಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತಿರುವದು, ಕೂಡಲೇ ಇದ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವದು. ಕಾರಣ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ತಪ್ಪದಿರಲು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರ, ಅದೃಷ್ಟವು ನೆಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂತಲೇ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ!

ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿ.

ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಕನ್ನಡವೇ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾಗಿರುವ ಜನರು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ, ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಉಳಿದವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲೆಗೆ ಮಾಡುವ ಸಹಾಸಗಳು " ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಿದ ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ಹಣಿಸಿದ ನೀರಿನ ಹಾಗೆ " ವ್ಯಥನವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಲಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಆ ಭಾಷೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಳಿದಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕನ್ನಡ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ಬಲು ಮೆಯು ಇದ್ದೇಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ, ತಮ್ಮಣ್ಣೆಪ್ಪಾ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ಇದ್ದಷ್ಟು, ಎರಡನೇಯವರಿಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಿಯವರಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಸೇವಕರು ಬಹುಶಃ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರೇ ಇರುವರು ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ದಶೆಯಿಂದ ನವಕರರು ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ ನವಕರರ ದಶೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಎಂದು ಅನ್ನಬೇಕಾಗಿದೆ. ನವಕರರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ತಿಳಿಯದಿರಲು, ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಭಾಷೆಯು

ನೋವಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉತ್ಕಟೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದ ಪ್ರೀತಿಶರಾದವರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟು ಕಡೆಗಳೂ, ಎಷ್ಟು ವಿಘ್ನಗಳೂ, ಬರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಾವುಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕೋಟು, ಕಚೇರಿ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಓಡಾಡುವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ, ಸಹಜ ಗತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದಗಳು ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. "ಹೀಗಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡವೂ ಅಲ್ಲ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಅಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ಮಿಶ್ರವಾದ ಕೀಳು ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಈಗಲೇ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಋಣದೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಜನರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಆಶೆಯು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.!!

ನಮ್ಮ ಬಡರೈತರ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯು,

ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗವು, ಕೃಷಿಕರ್ಮ ಬಂಧಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕಂಥ, ಬೇರೆ ವ್ಯವಸಾಯಗಳು ಯಾವವೂ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಒಗ್ಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ನೇಯುವ ವ್ಯವಸಾಯವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕುಂಟು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿ ನೇಯುವ ವ್ಯವಸಾಯವು, ಹೆಚ್ಚು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆದಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಕಂಬಳಿಗಳಾದರೂ ಬಹು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಮಾದಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕಂಬಳಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳಾದರೂ; ಸುಧಾರಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸರಿದೋರುವ ಜಿನಗು ನೂಲಿನ, ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಕುಶಲರಾದ, ಜನರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಉದ್ಯೋಗದ ಜಿನರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ದೊರೆಯಬೇಕಂತಲೇ ಕಂಬಳಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು, ವರ್ಷದಿಂದೊಮ್ಮೆ. ಇನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಹೋರೆಯಾದ ಕೃಷಿಕರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಮಾಧಾನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ೫-೬ ವರ್ಷದ ಅರಣ್ಯಗಳಿಗಿರುವ ಮೂಲಕ ಬಳ್ಳಲಿಗರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾಂಗೂ ತಮ್ಮ ದನಕರುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮಹತ್ ಪ್ರಯಾಸದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಬಳ್ಳಲಿಗರು ಈ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೂಲಿ ಹೋರೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ದೇಶದ ಭಾವೀ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಪೂರ್ವ ಸೂಚನೆಯಂತೆ, ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ತಾವುಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಿಸುವೆವು.

• ಸ್ವರಾಜ್ಯ.

ಉಳಿದ ಹಿಂದೂವಾಸಿಗಳು ' ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಜನರು ' ಅರ್ಥ ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಎರಡನೇ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೈಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾಗಿಸುವ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಗಲಾರದು! ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪುಗಳು ಸಂಭವಿಸಬಹುದು! ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಧೈಯವನ್ನು ಬದಗಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವವರೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಸುರಾಜ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಗತಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯು ತ್ಯಾಜ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರಾಂಟಲಪ್ರೇಸ ಒಪ್ಪಿ ತತ್ಸಂಬಂಧಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಗನೇ ತೊಡಗುವೆವೆಂದು ಪದೇ ಪದೇ ಅಶ್ವಾಸನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಅದೇ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವಿದೆ? ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಈ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಶೂಲಾಗಾಟವು ನಡೆದಿದ್ದು ಅದರ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಿಡರಿ ಬೀಳಲೇನು ಕಾರಣ?

' ರಾಜಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವತಾ ' ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಲಾಭವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೆಂದು ನನ್ನ ಮನೋ ದೇವತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ತಾಲೂಕಿನ ಉತ್ಪನ್ನವು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಅದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ನಮ್ಮ ತಾಲೂಕಿನ ಸಲುವಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಉಳಿದ ಹಣದ ವಿನಿಯೋಗವು, ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಅದರ ಸಂಗತಿಯು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಹಣ ನಮ್ಮ ಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಸ್ಪದವಿದೆ. ಕಾರಣ ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡದೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಮುಂದಾಳುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತೆಯ ಆಲೋಚನೆಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಈಗಲಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಹಿಂದಿನ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಯವನ್ನು ಗೆದ್ದನಾದರೆ " ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದವನು " ಎಂದು ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮಾಯೆಯು ದೂರವಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಮತ್ತು

ಅವರಲ್ಲಿನ ಭೇದವೂ, ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಸುಖವಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಖವನ್ನು ನಾವೀವರೂ ಹೊಂದುತ್ತೇವೆ.

ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಇವತ್ತಿನ ದಿವಸವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ಅಪ್ಪಾ ಸಾಹೇಬ ಇವರ ವರ್ಧಂತೋತ್ಸವದ ದಿವಸ ಇರುವದರಿಂದ ಇದು ಶುಭದಿನವೆಂತಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಇಂಥ ಸುಮಂಗಲ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯದ ಅರಂಭದ ಯೋಗಾಯೋಗವಾಗಿರುವದು, ಅಭಿಮಾನಾಸ್ಪದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ ಯುವರಾಜರಿಗೂ ಹಾಗೂ ರಾಜ ಮನೆತನದ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಲಿ. ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಸದ್‌ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೆಂದು ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಇರಲಿ; ನನಗಿಂತ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಯೋಗ್ಯ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ತಾವೆಲ್ಲರು ನನ್ನಂಥ ರಾಜನೀತಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವನು ಹೇಳುವ ಎರೆಡು ಸಾಧಾರಣ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಭಾರ ಮನ್ನಿಸಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಮಗೆ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಮತ್ತು ತಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವು ದೇವರದಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯಂನೈದಲಿ, ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಭೋರತೆಟ್ಟಿಯವರ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದನಂತರ ಅವರು ಪರಿಷತ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ವೊದಲೇ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ರಾ|| ರಾ|| “ವಿನಾಯಕರಾವ ಮಾಯೀಣಕರ” ರವರಿಗೆ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವದಾಗಿ ರಾ|| ರಾ|| “ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಂಕರ ಮಂಗಸೂಳಿ” ಇವರಿಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಭಾಷಣವು ಮುಗಿದನಂತರ ಶ್ರೀಯುತ ‘ರಾಮರಾವ ಮಂಗಸೂಳಿ’ ಇವರು ರಾ|| ರಾ|| ‘ಮಾಯೀಣಕರ’ ರವರಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರು.

ಅಗ್ಗೆ ಅವರು:— ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಮಾಯೀಣಕರರವರು ಕೆಲವೊಂದು ಕಾಲವಲ್ಲಿ ಕೈ. ಲೋಕವಾನ್ಯ ‘ಟಿಳಕ’ ರವರ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ. “ಗೋವಾಳಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆ” ಇವರನ್ನು ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತರೆಸೆಗೆ ಫಜಗಳ ‘ಡೆಪುಟೀಶನವು’ ಹೊದಿದ್ದ ಸಮ

ಯಕ್ಕೆ ಇದೇ ರಾ|| ರಾ|| “ಮಾಯಿಣಕರ” ರವರು ಸ್ವಪ್ನೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ರೈತರ ಮತವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರೆಂಬದಾಗಿಯೂ ಶ್ರೀಯುತ ಮಂಗಳೂರಿನ ಇವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರವರ ಗುಣ ಹಾಗೂ ‘ನಿಸ್ಪಹತನ’ ಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು “ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿಗೆ” ಲಭಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಈ ಔಪಚಾರಿಕ ಸೂಚನೆಯು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಪಾಸಾಗುವ ಆಶೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸತಮ್ಮ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು.

ಈ ಸೂಚನೆಗೆ ರಾ|| ರಾ|| ವಿಠಲರಾವ ಜೋಸಿ ಸಾಂಗಲಿ ಇವರು ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಅಂದದ್ದೇನೆಂದರೆ “ನಿ. ಮಾಯಿಣಕರರವರು ನಿಸ್ಪಹತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಿದ್ದದ್ದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಂತರೊಡನೆ ಡೆಪುಟೀಷನವು ಹೋದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇವರೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದಿಂದ ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರೊಡನೆ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಈ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ದೂರು ಮಾಡುವದಾಗಿ ನಿಸ್ಪಹತೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಮತ್ತು ಈ ತೆರನಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ, ಪ್ರಜಾತ್ವಲ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಖೇದವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನಿವ್ರಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆವು. ‘ಪ್ರಿನ್ಸಸ್ ಪ್ರೊಟೆಕ್ಶನ್ ಬಿಲ್ಲ’ ದ ಬಗ್ಗೆ ಅದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ‘ಮಾಯಿಣಕರ’ ರವರೇ ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿ ಜನರುಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟತನದಿಂದ ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಇವರು ಕೈ. ‘ಗೋವಾಳ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆ’ ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದದ್ದಲ್ಲದೆ, ನಾ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ನಾ. ಪರಾಂಜಪೆ, ಗಳಂಥ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅದುದರಿಂದ ಇವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಷ್ಟಿರುವದೆಂಬದು-ತಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಮ: ‘ಗಾಂಧಿ’ ಯವರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಇವರು ಪೂಜ್ಯಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿಧಾರೆ. ಹಾಗೂ ಇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಲೋಕಪಕ್ಷವನ್ನೇ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇವರು ಮರ್ವಾಳಪಕ್ಷದವರಿದ್ದದ್ದೇನೋ ಏಜ. ಅದರೂ ‘ಲಾರ್ಡ್‌ಮಾರ್ಲಿ’ ಇವರು — “Scratch a moderate and you will find an extremist.” ಅನ್ನುವಂತೆ, ಇವರು ಸದಾ ಪ್ರಜಾಪಕ್ಷದವರು ಇದ್ದಾರೆ, ಎಂಬವೇ ವೇದಲಾದ ಅವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರವರ ಮೇಲೆ ನಾವು ಇಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಜಬಾಬ್ದಾರಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ, ಅವರಿಂಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲು ಸರಸ್ವಿ ಯೋಗ್ಯರೇ ಇರುವದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವದು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೂ

ಅಶಕ್ಯವೆನಿಸಲಾರದು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದ ಕೊನೆಗೆ ಪುನಃಶ್ಚ ಅವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಈ ಸೂಚನೆಯನ್ನೇ ' ಊಗಾರ ' ದ ರಾ|| ರಾ|| ದಿವೇಕರ ರವರು ದೃಢಪಡಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು, ಮತ್ತು ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಪುಷ್ಪಹಾರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಮೆನ್ನಿಸಿದರು.

ಆನಂದ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಠರಾವು.

ಈ ಹೇತ್ತಿನ ದಿವಸವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಸರಕಾರ ಸಾಂಗಳಿ ಇವರ ವರ್ಧಂತಿಯ ಶುಭದಿವಸ ಇದ್ದದರಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಭೆಯು ಕೃತಜ್ಞತಾ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಆಯು. ರಾರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರವರಿಗೆ ತಂತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಠರಾವನ್ನು ಶ್ರೀ. ವಿನಾಯಕರಾವ ಇವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

ಆಗ್ಗೆ ಅವರು—“ ಈ ದಿನವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಅಪ್ಪಾ ಸಾಹೇಬರವರ ವರ್ಧಂತಿಯ ದಿವಸವಿದ್ದದರಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಮೊದಲನೇ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಕೊಡಲೆ ಎಲ್ಲ ಸಭಿಕರು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಚಿವ್ವಳೆ ಹೊಡೆದು ಠರಾವನ್ನು ವಾಸ ಮಾಡಿದರು.

ಆ ಮೇಲೆ ಮುಂಬಯಿಯ ಬ್ಯಾ. ಜಯಕರ, ಪುಣೆಯ ಶ್ರೀಯುತ ಕೇಳಕರ, ಮತ್ತು ಬಾಸಟ, ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರಿನ ದೇಶಭಕ್ತ ಸೇಟಲೂರ, ದಿ. ಬಹಾದೂರ ಪುಟ್ಟಣಸೆಟ್ಟಿ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರಿಂದಲೂ ಬೇರೆ ಹಿತಚಿಂತಕರಿಂದಲೂ ಬಂದಿದ್ದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪತ್ರ ಹಾಗೂ ತಂತಿಯ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಓದಿ ತೋರಿಸಲು ಶ್ರೀಯುತ ' ನರಸಿಂಗರಾವ ದೇಸಾಯಿ ' ಇವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ಅವರು ಸಹಾನುಭೂತಿಪೂರ್ವಕ ಪತ್ರ ಹಾಗೂ ತಂತಿಯ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದರು.

శ్రీ: వినాయక కృష్ణ మాయినకర,
(అధ్యక్షుడు).

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಕೆಲವು ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಅವರ ಭಾಷಣವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದದರಿಂದ ಅದರ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ ' ಹಣಮಂತರಾವ ದೇಶಪಾಂಡೆ ' ಇವರು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಭಾಷಣವು.

“ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷರೇ ಮತ್ತೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಬಂಧು ಭಗಿನಿಯರೇ,

ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಇದು ಮೂರನೇ ಅಧಿವೇಶನವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೂ ಈ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ತಾವುಗಳು ವಿನಂತಿರೂಪವಾದ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾರುವದು ಶಕ್ತಿವಿಲ್ಲದಿರಲು ನಾನು ಈ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ನಾನು ವಹಿಸಿದ ಈ ಕಾರ್ಯವೃತ್ತಮೈಲರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣುವದಾಗಿ ನನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಮತ್ತೂ ನನ್ನಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣುವ ಈ ಕಾರ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾದ ಪರಿಶ್ರಮದ್ದೇ ಇರುವದಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ವಿಸ್ತಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕವನ್ನು ನೋಡುವದಾದರೆ ಅದು ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದೆಂದು ಅನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾದಷ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತಾವ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಜನರ ಸಂಪನ್ನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವದಾದರೆ ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಹೊಂದುವದು. ಮತ್ತು ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರಾದರೂ ಬಹು ಜನರಿರುವರು. ಆದರೆ ನವೀನವಾದ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವ ನೂತನ ವಿಚಾರದ ಆಗರದಿಂದ ಈ ತಾಲೂಕವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಆ ವಿಚಾರದ ಕಿರಣಗಳು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾವನಾ ಪ್ರಧಾನವಿರುತ್ತದೆ. ವಿಚಾರವೃತ್ತಿಯ ಅತಿಕ್ರಮವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಭಾವನಾ ಶೂನ್ಯ ನಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಕಾರದ ಭಾಷ್ಯವರಣದಿಂದಂಟಾಗಿರುವದು ಹೆಚ್ಚು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಾನವೀ ಕರ್ತವ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೇವಲ ಭಾವ

ಸೌತ್ವಕವಿರುತ್ತದೆ. ಉಚ್ಚ ಪ್ರತಿಯ ಭಾವನೆಯು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಂಟಾಗಿದೆಯನ್ನರಿಕೆಗೆ “—ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದು ಕಾರ್ಯದ ವಿವರವಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವದೇ ಅವಕಾಶ ಕೂಡಲೇ ಹಲವು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯಾದರೂ ಬಹು ಸಾಹಸದಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರರು. ಈ ತೆರನಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವು ಅವರಲ್ಲಿನ ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನಗುಣದ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ತರದ ಮಹತ್ವದ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದು ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಕಾರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಮೊದಲೇ ಅಧಿವೇಶನದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯವಿಸ್ತಾರವು ಬೆಳೆಯುವಂಥ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯಗಳ ವಿಚಾರವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿರುವದರಿಂದ ಈ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವು ತಮ್ಮಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣುವದಾಗಿ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

ಸಮ್ಮಾನ ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಈ ಪೂರ್ವದ ಮೂರು ತಲೆಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವಿಹಂಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿತಿಗಣತಿಯುಕ್ತವಾದದ್ದೂ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಇತಿಹಾಸವು ಉಚ್ಚ ಪ್ರತಿಯದಾಗಿರಲು ಶ್ರೀಮಂತ ಮೊದಲನೇ ಚಿಂತಾಮಣರಾವ ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಂಗಲಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಏಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಜಾಜನರೇಂಬ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನೂ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಜಯದ್ವಜವು ಮುಂದೆ ಸಲೆಂತಲೂ ಮತ್ತು ಆ ಪತಾಕಿಯು ಅಕ್ಷಯವಾದ ವಿಜಯದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರಲೆಂತಲೂ ಪ್ರಜಾಜನರಾದ ನಾವು ಅಂತಃಕರಣವೂ ವರ್ತಮಾನದ ಅಹರ್ನಿಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ.

ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸವು ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತರದ್ದಾಗಿರುವದು. ರಾಜರಿಗೂ ಪ್ರಜರಿಗೂ ಭೂಷಣಾಸ್ಪದವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ. ಚಿಂತಾಮಣರಾವ ಅಪ್ಪಾ ನಾಹೇಬ ಇವರು ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರೆಂಬದಕ್ಕೆ “ಅವರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹೇಳುವ ಎಷ್ಟೋ ಕಥೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ.” ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಂಡ ಎಷ್ಟೋ ವೃದ್ಧಜನರನ್ನು ಈಗಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ವ್ಯಾಪಾರ ಕಲಾಕಾಶಲ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಹಿತದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷರಿದ್ದದ್ದು ಸರ್ವಶ್ರುತವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ದಯಾಳುವೂ ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯವೂ ಆದ

“ಲೋಕಪಾಲಕನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಜಾಹಿತದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರುಹುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಪ್ರಜಾಜನರ-ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಜಾಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯೇ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸದ್ಯದ ಬದಲಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲೂ, ಬದಲಿಸಿದ ತತ್ವಗಳ ಅನುರೋಧದಿಂದಲೂ ಆ ಕಾರಭಾರವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಆ ಕಾಲದ ರಾಜರ ಧೈರ್ಯವು ಭೂತಿಯು ಹೇಳುವ “*स्नेह दयाचसौख्यच यदि वा जानकीमयि* | *अराधनाय लीकनां मुचेतानस्ति मे व्यथा*||೧||” ಹಾಗೆ ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯಯು ಕ್ಷಮಾದದ್ದಿತ್ತು. ಮತ್ತೂ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯ ಧೋರಣದಿಂದ ಅವರ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವು ಎಷ್ಟುರಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತೆಂಬದನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕಾಗುವದು. ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ತತ್ವಗಳ ಜೋಪಾನವನ್ನು ಮೇಲ್ನೋಟಿಸಿದ ಮೊದಲನೇ ಅನ್ನಾಸಾಹೇಬರು ಬೇವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅನೇಕರೋಕ್ತಿಯಾಗದು ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತಪ್ರಭುಗಳು ಸಾಂಗಲಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲೆತ್ತದ್ದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಇಂತಹ ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಪ್ರಭುವು ಪರಲೋಕಗತನಾಗಲು ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಜಾಜನರು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತೂ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಭಾರ ಮನ್ನಿಸಿದ್ದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವು?

ಈ ತರುವಾಯ ಸಾಂಗಲಿಯ ರಾಜಸೂತ್ರಗಳು ಕೈ. ಶ್ರೀ. ತಾತ್ಪ್ರಸಾಹೇಬ ಇವರ ವಶವಾದವು. ಇವರಾದರೂ ವಿತನಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ಚಿಂತಮಣರಾವ ಇವರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಅನುಭವದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಇವರಾದರೂ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ವದ ನಡತೆ ನಡುವಣಗಳನ್ನೂ ಎಂದೂ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಯಮಬದ್ಧರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ತೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಶ್ಚಿತವಡಿಸಿದ ಮೇರೆಯನ್ನೆ ಎಂದೂ ದಾಟಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವೆಚ್ಚವು ಮಿತವ್ಯಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿತ್ತೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ವಿತತ್ವವು ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಟ್ಟಹಾಸದಲ್ಲಿಷ್ಟೇ ಇತ್ತೆಂದಲ್ಲ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವೆಂದು ಖಾತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣದ ಹೊರತು ಖರ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯು ನಿಯಮಿತ ಮೇರೆಯನ್ನು ದಾಟಬಾರದೆಂದು ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ದಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ತರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ೧೮೯೬-ನೇ ಇಸವಿಯ ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ

ಇಲ್ಲಿನ ದ್ರವ್ಯನಿಧಿಯು “ ಬೇರೆ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಸಾಲಕೊಡುವಷ್ಟು ಬಿಳಿದಿತ್ತು ” ಆ ವರ್ಷ ತೆರಿಗೆಯು ವಸೂಲ ಆಗದ್ದರಿಂದಲೂ ಬರಗಾಲದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸುರುವು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರಮಾಣವು ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಬಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯನಿಧಿಯ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಿತವ್ಯಯದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡರು.

ಮತ್ತು ಅವರು ಸುಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸೂಲ ಮಾಡುವಂತೆ ದುಷ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸೂಲ ಮಾಡಲೇ ಬಾರದೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಜಾಜನರಿಂದ ಬಂದ ದ್ರವ್ಯವು ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ಧೃಢವಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಅವರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಗಲೂ ಮೂಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ವಾಲ್ಟೇರದ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಇಂತಹ ಕರ್ತವ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಮನವರ ಉದ್ಗಾರವು ಬಹಳೇ ಮಾನನೀಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ!! “ He must justify and not abuse the authority committed to him; he must be the servant as well as the master of his people. He must learn that his revenues are not secured to him for his own selfish gratification; but for the good of his subjects; that his internal administration is only exempt from correction in proportion as it is honest; and that his Gadi is not intended to be a divan of indulgence but stern seat of duty.

ಈ ತತ್ವಗಳು ಶ್ರೀಮಂತ ತಾತ್ಕಾಸಾಹೇಬ ಇವರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಮೇಲ್ವಾಣಿಸಿದ ತತ್ವದಂತೆ ರಾಜಕಾರಣಭಾರವು ಸಾಗಿ ಬರೆ ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು. ಮತ್ತು ಈ ತತ್ವಗಳು ಕೇಳುವಿಕೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಹಗುರರುತ್ತವೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾದವುಗಳಿರುವವು ಶ್ರೀಮಂತ ತಾತ್ಕಾಸಾಹೇಬ ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಂಥ ಕೆಲವು ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವ ಜನರು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಮುಖಸ್ತುತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ನ್ಯಾಯದೇವತೆಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಸಾಹೇಬರು ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರ ನ್ಯಾಯಪ್ರೀತಿಯ ಜಾಜ್ವಲಸ್ವರೂಪವು ಗೊತ್ತಾಗು

ತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ದರಬಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ವರ್ಚಸ್ವವನ್ನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಮಂತ ಅವ್ಯಾಸಾಹೇಬ ಇವರು ವ್ಯಾಪಾರದ ಉತ್ಕರ್ಷದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮಂತ ತಾತ್ಕಾಸಾಹೇಬರು ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉರ್ಜಿತವನ್ನಾಗಿ ತಂದರೆಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಮಹತ್ವದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗಲೇ ದೂರಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬದಲಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಜನರ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಅವರ ರಾಜದ್ವಾರವು ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೆರೆದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ವರ್ಧಂತಿಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅರ್ಜಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿವಾರವು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪುರಾಣ ಮತವಾದಿಯಾದ ರಾಜನಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೂರುಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಕ್ರಮ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೌತುಕದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತ ತಾತ್ಕಾಸಾಹೇಬರವರು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪ್ರಜಾಹಿತಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಲು ಯತ್ನಬಿಟ್ಟು, ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದರು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇವರ ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಕರವಾದದ್ದೆಂದು ಪ್ರಜಾಜನರಿಂದ ಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಅನಂತರ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕಾರಭಾರವು (ಅಧಿಕಾರವು) ರಾ. ಬಾ. ದೇಸಾಯಿ, ಅಡ್ವಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್ ಇವರ ವಶವಾಯಿತು. ರಾ. ಬಾ. ದೇಸಾಯರವರು, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಿಡತಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರೇಲ್ವೆ ವಾಟರ ವರ್ಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಇಮಾರತುಗಳು ಇವೆ. ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆರುವವು. ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವೇಡೇ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬಾಕಿ ವಸೂಲ ಆಗುವುದು ಇದ್ದ ರಕಮನ್ನು ಅವರು ಸೂಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಇದು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ರಕಮು ಆಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿ ಬದುಕಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳೇ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಲೆಖ್ತಿಪತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಇಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು. ಹಾಗೂ, ದ್ರಿಟಿಶ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾ. ಬಾ. ದೇ

ಸಾಯಿ ಇವರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಕಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕ್ಯಾಪ್ಸನ್ ಬರ್ಕ್ ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದವು. ಬರ್ಕ್ ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ಸಾಂಗಲೀ ಪ್ರಜಾಜನರಾದ ನಾವು ಸಾನಂದ ಹಾಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಮುಳಗುತ್ತೇವೆ. ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಶ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬೊ ಬೊಟ್ಟುತಿರಲು ನಾವು ಓರ್ವ ಬ್ರಿಟೀಶ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಗೌರವಾರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇರೆಕಡೆಯಲ್ಲಿನ ಜನರು ನಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ನಗುವ ಕಾರಣವೇನು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಂದಂಥ ಬ್ರಿಟೀಶ ಅಧಿಕಾರಿಯಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಧದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸಿಗಲಾರರು. ಸದ್ಗುಣ ಮತ್ತು ಸದಿಚ್ಛೆ ಇವುಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಮೈಬಣವನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವಲಂಬಿಸುವದು ಬಹಳೇ ಅಸರೂಪ.

ಆದರೆ ಬರ್ಕ್‌ರವರು ಬಡರೈತರ ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಪುಜನೀಯ ಮಿತ್ರರೂ ಜನರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸುಧಾರಣೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಜನರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊನೆಗಂಡವು. ಕಾರಭಾರ ವೆಂಬ ಆಡುಗಳನ್ನು ಅವರು ಬಂಡೆಯನ್ನೇರಿ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೇ ಸ್ವತಃ ಬಂಡೆಯನ್ನೇರಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಆನೇಕ ಸಾರ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅವರ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ದೂರಮಾಡಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸ್ಮಾರಕವು ಇಲ್ಲದ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವು ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಲಾರದು. ಈಗಾದರೂ ಅವರ ಗುಣಾನುವಾದನವು (ಪ್ರಜಾಜನರಿಂದ) ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಲೋಕಶಾಸನ ಇವುಗಳ ಸರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ (Liberal Attitude) ಅವರು ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರ ನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದರು. ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಠಿಣತವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡುವ ಪ್ರಚುರದಕ್ಷತೆಗಳೆಂಬ ಜೋಡು ಖಡಗಗಳೆ ಧಾರೆಯು ಬಲದಿಂದ ಐದ್ದ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿದಷ್ಟು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ಮಾಡದಿರಲು ಬರ್ಕ್‌ರ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಸ್ಥಿರವಾದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಂತದ ಸ್ಮಾರಕವು ಚಿರಕಾಲ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿ ಇವೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಇತರ ಸಂಸಾನದಲ್ಲಿನ ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ

ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಕ್ರಿಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಶ್ನವನ್ನು ಈ ಬುದ್ಧಿಮಾಸನಾದ ಪುರ. ಪನು ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ, ನಾ. ಗೋಖಲೇ ಇವರ ಬಿಲ್ಲ್ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನವೆಂದರೆ ರೈತ ಸಭೆಯೊಂದಾಗಿರುವದು. ಮುಖ್ಯ ಸಭೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿರುವ ತಾಲೂಕು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಇವುಗಳ ಸಂದುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ರಾಜ್ಯ ಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಾವಿಷ್ಠನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬೀಜವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬಿತ್ತಿದನು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವು ನಡೆದಿರಲು ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿನ ಜನರು, ನಮ್ಮನ್ನು ಭಾಗ್ಯಶೀಲರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಹೀಗೆ ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಗತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಂದಾಗಿದ್ದೆವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಈರ್ವರು ಪ್ರಭುಗಳ ಆಜ್ಞಿಕೆಯ ಕಾಲವು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಜ್ಞಿಕೆಯಂತೆ ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಬರ್ನ್ ಸಾಹೇಬರ ಆಜ್ಞಿಕೆಯು, “ಲೋಕಮತಾನ್ಮಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರ” ಮಾಡುವ ವಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇತ್ತೀತ್ತಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ “ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ-ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದ ತತ್ವದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೀಜಾರೋಪಣವು ಮತ್ತು ನವೀನ ಮನುವಿನ ಉದಯವು ಉಂಟಾದವೆಂದು ಹೇಳಲಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡೀಇಲ್ಲ.

ತಾ|| ಸನ್ ೧೯೧೦ ನೇ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ. ಸರ ಚಿಂತಾಮಣಿರಾವ ಅವ್ವಾಸಾಹೇಬ ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂತ್ರವು ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀ. ಸರ ಚಿಂತಾಮಣಿರಾವ ಅವ್ವಾಸಾಹೇಬ ಇವರು ಸಾಂಗಲಿ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಜಾಜನರಾದ ನಾವು ಆತುರತೆಯಿಂದಲೂ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದೆವು. ಇದರ ನೆನಪು ತಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿಗೆ ಇರಬಹುದು. ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯತಹ ಪಸರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ವಾರ್ತೆಗಳಿಂದ ನಾವು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ತಮಗೆ ವಿಧಿತವೇ ಅದೆ. ಕೈ: ಶ್ರೀ. ತಾತ್ಯಾಸಾ|| ಇವರು ಸದ್ಯದ ಸರ ಚಿಂತಾಮಣಿರಾವ ಇವರನ್ನು ಮತ್ತು ಇವರ ಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಾಪೂಸಾಹೇಬರವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹು ಜನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೈ: ಶ್ರೀ. ತಾತ್ಯಾಸಾಹೇಬರವರು ತಮ್ಮ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸರ ಚಿಂತಾಮಣಿರಾವ

ಇವರನ್ನು ದತ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿ ನಾವು ಭಾವಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ ಹಾಗೆಯೇಗಾಗಿಯೇಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸದ್ಯದ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನೇ ದತ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಾರ್ತೆಯು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪಸರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರತೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರವರು ದತ್ತಕ ಆಗಬೇಕೆಂತಲೂ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಜಾಜನರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಾನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ೧೯೦೩ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ದತ್ತಕ ವಿಧಾನ ಸಮಾರಂಭ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಜರುಗಲು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಖಿಲ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ-ಈ ಸಂಗತಿಯು ಸತ್ಯವಾದದ್ದೂ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತವಾದದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರು ತುಂಬರು ಆದ ಜನರು “ ಸಾಂಗಲಿಯ ಜನರು ಸರ ಚಿಂತಾಮಣಿರಾವ ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ದತ್ತಕ ವಿಧಾನವೂ ಅಧಿಪತ್ಯವೂ ಆಗಲಾರದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದರಾಗಿ ಇರುತ್ತಾರೆ.” ಎಂಬ ಖೊಟ್ಟು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರವರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯು ನನ್ನ ಕೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; “ ಪರಸ್ಥರಾದ ಈ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸಾಂಗಲಿಗೆ ಪ್ರಭುಗಳಾಗಿರಲು ಅವರಿಗೆ ಬಹುಜನರು ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೆಲವು ಮೇಲ್ವರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಉದ್ವಾದಮತನದಿಂದ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವದನ್ನಾವರೂ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಈ ತರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪದರು ನುಡಿಗಳಂತೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಭಾವನೆಯಾದರೂ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹಲಕೆಲವು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಇದನ್ನು ನಂಬುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ತರದ ಭಾವನೆಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದಾದರೆ ಅವರು ಅಂತಹ ಭಾವನೆಗೈದ ಕೊಡಬಾರದು. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು. ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವತಿಯಿಂದ ನಾನು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಪದರು ನುಡಿಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಬೇವಿತವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಜನರು ಇದ್ದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಅವರ ಬೇವಿತವು ಅತ್ಯಂತ ಅಧಮತನದ್ದು. ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದದ್ದು ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಸಾಂಗಲಿಯ ಪ್ರಜಾಜನರ ಹಿತದ ಕೇವಲ ಸರ್ವಕ್ಕೆ ಘಾತಮಾಡುವ ಸರಿಯಾದದ್ದು ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ “ ಪ್ರಜಾಜನರು ಪೂರ್ಣ ರಾಜನಿಷ್ಠರಾಗಿರುವರು ” ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು.

ತಾವುಗಳು ಪ್ರಭುಗಳಾದದ್ದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದದ ಸಂಗತಿಯಾದೆ, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜಾಜನವು ಶ್ರೀಮಂತ ಅತ್ಯಾಸಾಹೇಬ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತ

ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಇವರಂತೆಯೇ ತಮ್ಮನಾದರೂ ಪರಮಪೂಜ್ಯರೆಂತಲೇ ಭಾವಿಸು ವರು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್‌ಬರ್ಕ್ ಇವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಾವು ಆನಂದದಿಂದ ಇದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂತ್ರಗಳು ಬಂದಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆನಂದವಾಯಿತು. ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್‌ಬರ್ಕ್ ಇವರ ಆಡಳಿತವು ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ಸುಖವಹವೂ ಪ್ರಗತಿಕಾರಕವೂ ಆಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಆಗಿನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆನಂ ದವು ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ರಾಜಸೂತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಆಯಿತು. ಹಾಗೂ ಪರಕೀಯನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಹೋಗಿ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರೂ ನಮ್ಮ ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಆದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದರೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದೆವು. ಮತ್ತು “ಹ್ಯಾಗೆ ನಮಗೆ ಅವರ ವಿಷಯವಾದ ಅಭಿಮಾನವೋ ಹಾಗೆ, ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಷಯವಾದ ಅಭಿಮಾನವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ನಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಇವರಿಗೆ ಬೇಗನೇ ತಿಳಿದು ಬರುವವೋ ಹಾಗೆ ಪರಕೀಯ ರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್‌ಬರ್ಕ್ ಸಾಹೇಬರು ಹೊರಟ ದಿವಸವೇ ಅನ್ನುವದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸುಶೀಲರೂ, ಸುಶ್ವಿತ್ತರೂ, ಬರ್ಕ್ ಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವರೂ, ಆದ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರಲು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಗತಿಯು ತೀವ್ರತೆ ಯಿಂದಲೂ, ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೂ ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಡುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಶ್ರೀಮಂತ ಸರಕಾರ ಇವರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣರಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ “ಪೇನಶನ್” ದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಟ್ಟಾಗಿನಿಂದ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿ ದವು. ಅರಸಾಳುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೂ ಈ ಆಶ್ವಾಸನವು ನಿಜವಾ ಗಿಯೂ ಒಂದು ತರದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಚಿತ್ತವು ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ಈ ಮುಂದಿನ ಕಾಲವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತವಾದದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತಾರ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಚರ್ಚಣವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿ, ಈ ವರೆಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂರ್ವೇ ತಿಹಾಸವನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಅದರ ಗುಣದೋಷಗಳಾದರೂ ಚರ್ಚಿಸಿ ದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಸದ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವದು ಅವಶ್ಯ ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮಂತರ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ ಸರ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ದಿವಸ ಗಳು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ವರ್ಷಗಳು ಕ್ರಮಶಃ ಕಳೆದು ಹೋದರೂ ರಾಜ್ಯ ಕಾರಭಾರ

ದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಧಾರಣೆಗಳೂ ಕೆಂಗೊಳಿಸದೆ ನಿಂತವು. ಎಲ್ಲ ಬಾತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಂದತ್ವವು ಶಿಥಿಲತೆಯು ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಕಾಲಗತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ “F ತೋಷನ ವಂತಪರಂಪರೆಯ ಸಲಾಮಿಯ ಮಾನವು” ದೊರೆಯಲು ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾ ಜನರು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವದಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಶ್ರೀಮಂತರು ಪ್ರಜಾ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ‘ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ೨. ಆಲೋಚನಾ ಮಂಡಲ ಎಂಬ ಎರಡು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಾಗಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಈ ಎರಡು ವಚನಗಳು ಕೂಡ ವಿಸ್ತರಣದ ಪಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರಲು ಬಹು ವ್ಯಸನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಜರ ವಚನಗಳು ವೇದತುಲ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಈಗಾದರೂ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ವಚನದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಲ್ಲಾಡಲಾರರೆಂದು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ದ್ವರೂ ಪೇನಸೇನಿನ ನಿಯಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಭಿವಚನಗಳು ಮತ್ತು ಆಲೋಚನಾ ಮಂಡಲವೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯೂ ಕೊನೆಗಾಣದೇ ಇರಲು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಯಾರ ದೋಷಗಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು? ರಾಜನ ವಚನಗಳೆಂದರೆ ವಜ್ರಲೇಪದಂತೆ ಕೊಣೆಗಾಣಲೇ ಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದು ಅವು ಕೊನೆಗಾಣದಿರುವ ಕಾರಣವು ನಮಗಂತೂ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಈ ಬಾಬುಗಳನ್ನು ಪ್ರಜಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತರುವ ಕಾರ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಲೋಚನಾ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನವರೂ ಉದಾರ ಆಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ಇರುವದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಮಂಡಲದವರು ಪ್ರಜಾಹಿತದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಡದೇ ಇರುವದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಚಾರಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೊರ್ತು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಉಪದ್ವ್ಯಾಸಗಳಾದ ಜನರು ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವರು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರಾದ ಜನರೂ ಇರಬಹುದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಜನರೇ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ವರ್ತಮಾನದ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಜಾ ಹಿತದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ! ಇಂತಹ ಜನರ ಹುಚ್ಚುತನದ ಹೇಳುವಿಕೆಯಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ದೈವಗತಿಯಿಂದಲೋ, ನಾವು ಮಾಡುವ ಪ್ರಗತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಕ್ಕಿರಬಡೆದಂತೆ ಕೂಡಬೀಳುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮಂತರು “ಪ್ರಜಾಹಿತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವನ್ನುಂಟು

ಮಾಡುವ ಈ ಕುಚೋಡುರ ಮರುಳು ಮೌತುಗಳಿಗೆ ಆಸ್ವದ ಕೊಡಬಾರದು ” ಎಂದು ನಾವು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಬೀಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಂಗಲಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಯಾವ ದೊಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಣದೇ ಇದ್ದಷ್ಟು ಪದವೀಧರರನ್ನು ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೇ ಕಾಣಬಹುದು. ವ್ಯಾವಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಪೇಟೆಯು ದೊಡ್ಡದಿದ್ದು ಸುರಕ್ಷಿತರಾದ ವ್ಯಾವಾರಸ್ಥರೂ ಇರುವರು. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರವಾದರೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ (ಬಹಳವಾಗಿ) ಮುಂದರಿಸಿರುವುದು ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಮತ್ತು ಮೇಲತರದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಸಾರ ಹೊಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸದ್ಭದ್ರ ಶ್ರೀಮಂತರ ಸಹಾಯವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಂಗಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಯಸ್ಕೂಲ, ಸಿಟೀ ಹಾಯಸ್ಕೂಲ, ವಿಲಿಂಗ್ಡನ್ ಕಾಲೇಜು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಕರೂ, ಸಹಾಯಕಾರರೂ ಸದ್ಭದ್ರ ಶ್ರೀಮಂತರೇ ಆಗಿರುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಹಾಪುರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಯಸ್ಕೂಲಿನ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ತರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಸರಕಾರದಿಂದ ಉದಾರಾಶ್ರಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಂದರಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಮನುಷ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಗತಿಯ ಕಡೆಗೆ ತೊಡಗಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ, ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಆಗಿವೆ, ಅಥವಾ ಆಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿವೆ, ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಆಗತಕ್ಕವು ಇರುವವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸೂವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಅಂತಹ ಪ್ರಗತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಲು ಜಾಗೃತರಾಗಬಹುದು. ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು, ಮತ್ತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ಮಾದರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಂತಹದು ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಮತ್ತು ಮೇಲತರದ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಟೀಕಾತ್ಮಕವಾದ ಬರಹವನ್ನೂ ಬರೆಯಬಹುದು. ಸುತ್ತಲಿನ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ “ ಅವರಿಗಿಂತ ತಾವು ಸುಖಿಯಾಗಿರುವೆವು ” ಎಂಬ ಅಲ್ಪ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವುದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಹಸ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗಿಂತ ಬಹಳೇ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವರು. ಅಥವಾ ಅವರು ಅವೆಯ ನಡೆಗೆಯಿಂದ ನಡೆದು ಮುಂದೆ ಉರುಳಿ ವಿಚಾರಿಸಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಪ್ರಗತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ

ಬರುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿಗೂ ಅನುಸರಿಸದೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಬಹು ದೂರದ ಹಾದಿಯನ್ನು ದಾಟಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಸುಧಾರಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನೈ ಆವರನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಗೊಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸುಧಾರಣೆಯ ಯಾವ ತತ್ವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿರುವರೋ ಅದು ನಮಗೇ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ನ್ಯಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ “ವರಿಷ್ಟ್ ಬೇಂಚ್ ಕೋರ್ಟ್” ನಿಯಮಿಸಿರುವದು, ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭೂಷಣಾಸ್ಪದವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನೋಡಲೇ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ “ಕಾನ್ಸಿಲ್ ಗವ್ನ್ಮೆಂಟ್” ಗಳಾದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕಾನ್ಸಿಲವೇ ಸದ್ಯಕ್ಕೇ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕಾನ್ಸಿಲ್ಲಿಗೂ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಬಂಧವು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ; ಕಾರಣ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಆನ್ಯಾಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದಾದರೆ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬುವದು ತಿಳಿಯದಿರಲು ಎನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮೇಲೆ ದೋಷ ಹೊರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಕಾನ್ಸಿಲಿನ ದೋಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಾನ್ಸಿಲಿನ ಮೇಲೆ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತಪ್ಪುತಿಳುವಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾನ್ಸಿಲುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರವದೆ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತರು ಯಾವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರು ಎಂಬೀ ಸಂಗತಿಗಳು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದಾದರೆ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಟ್ಟರು ಹಾಗೂ ಅದು ಹ್ಯಾಗೆ ನೆರವೇರಿತು ಎಂಬೀ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಆಗುವ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳೂ, ಟೀಕುಗಳೂ, ಕಡಿತವಾಗುವವು. ಒಮ್ಮೆ ಮೈ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಅಲ್ಲದ ಟೀಕೆಗಳು ಬರುತ್ತಲಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಕೇವಲ ಅಸಮಂಜಸವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಬರಹದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅಸಂಬದವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಇಂತಹ ಟೀಕಾಕಾರನನ್ನು ನಾವು ಹೊರವಾಗಲೂ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ನೋಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಟೀಕೆಗಳೂ ಅಪ್ರಯೋಜಕವೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲಾಗದು; ಹಾಗೆತಿಳಿದರೆ ಅದಾದರೂ ಹಾನಿಕರವೇ ಆಗುವದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಟೀಕೆಯು ಪ್ರಗತಿಯ ರಹಸ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಬಹಳೇ ಉಪಯೋಗ

ಗಗಳಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೇಕಾದ ಮಹಾಬಹುಮಾನವನ್ನು ಅಂಜಿಕೆ ಯಿದ್ದರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರ, ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕತೆ ಮತ್ತು ದುರ್ವರ್ತನ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಳುಗಿರುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕೆಯ ಭೀತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವನು ಇವುಗಳಿಂದ ಅಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವನೋ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇರಲಾರನು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಕೆಗೆ ವಾತ್ಸರ್ಯದವರು ಬಹು ಅಪರೂಪ ನಮ್ಮ ಪಂಚಮಜಾರ್ಜ ಬಾದಶಹರವರು ಪ್ರಿನ್ಸ್ ಆಫ್ ವೆಲ್ವರವರಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಮೇಲೆಯೂ ಈ ಬೇಕಾಕಾರರೇತಮ್ಮ ಬೇಕೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ್ಗೆ ಸದ್ಯದ ನಮ್ಮ ವ್ಯಾಯಾಸರಾಯರಾದ ಲಾರ್ಡ್ ರೀಡಿಂಗರವರು ಅವರ ಸಲಾಹಾರ “ಕಾಡರಾನ್ಸೆಲ್” ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು. ವರ್ತಮಾನಪತ್ರಗಳಿಂದ “ಬೇಕೆಗಳು” ಬಂದಷ್ಟು ವಿಹಿತವೇ ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಯೋಜಕಗಳಾದ ಬೇಕಾ ಲೇಖಕರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನೂ ತುಂಬಿರೆಂದು ಹೀಯಾಳಿಸುವ ಲೇಖಕರು ಕೇವಲ ಕನಡ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಇದೂ ಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬೇಡಿಕೆಗಳೂ ಪೂರೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಹಾ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಆಶ್ಚರ್ಯನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಇದೊಂದಿಗೆ ಕೊಡದಿರಲು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಅಸಮಾಧಾನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯನ ಕೊಟ್ಟಾಗಲೇ ಉದಾರತನದಿಂದ ಅಂತಹ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದರೆ, ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನಂದವು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಅವೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರೆ ಅಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗಲಾದರೂ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಸಮಾಧಾನಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಬೇಕು, ಎಂದು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುಖ, ವೈಭವ, ಶೀರ್ಷ, ಮನ್ನಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವವೋ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾದರೂ ಸಂಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗಿದ್ದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಗಳು “ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಸುಖಕೊಡುವೆನು, ಮತ್ತು ಅಖಂಡವಾದ ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಂಚಿತವಾದರೂ ಕೈಸೇರಕೊಡಲಾರೆನು” ಎಂದು

ಹೇಳುವದಾದರೆ ಈ ಮಾತು ಸರಲ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ, ಸಮಂಜಸತನಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಾರದು. ಪ್ರಜೆಗಳು ಅಜ್ಞಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಹೀಗಂದಿದ್ದರೆ-ಶೋಭಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರೂ, ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದಕ್ಷರೂ ನಾವು ಆಗಿದ್ದು-ವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿ ನೇರಲು ನಮಗೆ ಅವರಿಂದ ಸಂಧಿಯು ದೊರೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದು ಹೊರಗಿನ ಜನರನ್ನು ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಂದು ಅವರಿಂದ ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು ಉಚಿತವಾಗಲಾರದು. ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದಶೆಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುವಿನ ದಶೆಯಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಗಳು ಬಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಬಂದವನಾದ ಆ ಹೊರಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದುಡ್ಡನ್ನು ವೇತನಕ್ಕಾಗಿ (ಪಗಾರಕ್ಕಾಗಿ) ಎಳೆದು ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ದೂಕಿಸಿ-ಕೈ ಬೀಸುತ್ತ ಹೊರಡುವವನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹಾಕುವದೆಂತು? ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದಬಳಿಕ ಅಂಥವರು ಪ್ರಭುವಿನ ನಿಂದೆಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಕೂಡಾ ಹೇಸುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು "We shall make up our pile and walk away" ಹೀಗೆ ಅನ್ನುವರು. ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭುವಿನ ಮಾತಿಗೆ ತಲೆದೂಗುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ ನಿಜವಾದ ಬೇಡಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಪ್ರಭುವಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಾಧಿಸುವದಷ್ಟೇ ಅವರ ಧ್ಯೇಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವ ಜನರ ಸುಡಿಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಅವರನ್ನೇ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸುವದು ಹಾನಿಕಾರಕವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಲಾರ್ಡ್ ರೇ ಇವರು "You must watch against the insidious flatterer who will use your weakness as allies to undermine your principles. Do not permit him to praise your qualities of head and heart. Appreciate them your self. Do not open your ears to his opinion and reports of men. Judge them by their deeds. Do not let him suggest how you should act or how much work you should do. Refer that to your conscience. When-ever a man would make you more indulgent and lenient to your self than your judgement approves,

distrust him; for he has something to gain by making you fall from your independence."

ಹೀಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಜೆಗಳು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಅವರು "ಪ್ರಭುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ? ನಾವು ಅವರ ನೌಕರರು? ಆಪ್ತ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕವರು;" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಜನರ ಸುಳಿದಾಟವು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆಯೂ ಆಗಿ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರಾದ ಮೊದಲಿನ ನೌಕರರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಬದಿಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಗ್ರಡೇಶನ್ನುನಿಗೂ ಕೂಡ (ಬಡತಿ) ಬಂಡೀಗಾಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಜನರನ್ನು ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸುವದು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೂ ಮಾನಹಾನಿಕರವೂ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೂ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾದ ನೌಕರರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿರುತ್ಸಾಹಗಳಾಗಿ ಭರ್ತ್ಸಹರಿಯ 'यां चितयामि सततम्' ಎಂಬ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಉಚ್ಚರಿಸುವದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಾವು ರಾಜನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದರೆ, ರಾಜನು ಪರಕೀಯರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವನು. ಅಂದರೆ ನಮಗೆ ರಾಜನು ಅಗತ್ಯ (ಹಿತಚಿಂತಕನಾಗಿ) ತೋರಿದರೂ ರಾಜನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪರಕೀಯರೇ ಅತತ್ಯಕರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಎಂಬದೇ ಮೇಲಿನ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯದ ಸಾರವಿರುವದು. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೇವಲ ತಮಗೂ, ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಿಗೂ, ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಆ ಹೊರಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಇಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೇ ತರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದಂಥ ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರ ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರಜಾ ಜನರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರಾದ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮುಣುಗಿದರೆ ಖೇದವಾದರೂ ಹೇಗೆ ಅನಿಸಿತು? ಮೈಸೂರ ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವರಾಹ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, "ಅಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಿರುತ್ತದೆ." ಎಂಬ ತತ್ವಗಳು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಇಂದೂರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವ್ಹಾಯಿಸರಾಯರು ಬಂದಾಗ "ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ವರ್ಜಸ್ಸನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಅವರನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ನೌಕರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು." ಎಂಬ ಉಪದೇಶದ ಗುಟ್ಟನ್ನು

ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಅಂಗೀಕರಿಸದೇ ಹೋಗಬಹುದೇ ಹೇಗೆ? ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಶ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ (ದರಬಾರ) ದಲ್ಲಿ ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವರ್ಚಸ್ವವು ದಿನೇ ದಿನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹುಟ್ಟಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಈ ಕಾಲವು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊರಲಾರದಷ್ಟು ಪಗಾರ ತಿನ್ನುವ ಹೊರಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡುವದೇ ಯೋಗ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಪಗಾರ ಮತ್ತು ಪೇನಶನ್ ಇಷ್ಟವಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗದೇ ರಾಜ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಸರೀತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಎಂಬ ತತ್ವದಂತೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರಾದವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿನ್ಮುಖರಾದರೆ ಅನಂತರ ಸರಕೀಯರನ್ನು ತರಬಹುದು! ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಅನುಭವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನುಭವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಂಧಿಯನ್ನ ಕೊಡದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಅವರ ಗುಣದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನಹ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಲಾರದು.

ಆದರೆ ಪ್ರಜಾ ಜನರು ತಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದಲೂ ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದಂತೆ ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ತಮ್ಮ ಅಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಜನರ ಮಾತನ್ನೇ ಕೇಳಿ ಕೊಪಿಸದೆ ರಾಜನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕ್ಷಮಾ ಹಾಗೂ ಶಾಂತತೆ ಈ ಗುಣಗಳ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಜಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಲಾರ್ಡ್ ರೇ. ಸಾಹೇಬರು—“ Exercise on others if you will that softer virtue which droppeth as the gentle rain from heaven, and is enthroned in the hearts of kings, but with your self you must hold strict account. You are to be in person a Judge, and you will have to judge as against your-self. Impulse will often tell you that those who stand up against you for their rights are

unreasonable and refractory and insolent. Do not believe it, set your own fancy and will aside, and rigorously to your humblest subject the justice which is his birth-rights as a man."

ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವರು. ಈ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಣೆ ಹೊಂದಬೇಡಿರಿ. ರಾಜ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾ ಉಭಯತರ ಸಂಬಂಧವು ಒಂದೇ ಇರುವದು, ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತೆ ಪಡಿಸಿರಿ. ಅದರಿಂದಲೇ ಜನರ ನಿಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವದು.

ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳು.

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೌನ್ಸಿಲಿನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವು ಸಾಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರ ಇರುವದು. ಈ ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷದಿಂದಲೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರವು ಇಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಭರವಸೆ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನೇಕ ಜನರು ಇಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಬ್ರಿಟಿಷ ಇಲಾಖೆಯ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾದಗಳು ನಡೆದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಮಾದವು ಪ್ರಾಯಾ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಸಮ್ಯದ ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯ ಜನರ ಸುಳಿದಾಟವೇ ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಕೌನ್ಸಿಲರಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಮೊದಲಿನವರಿದ್ದು ಇತ್ತಲಾಗಿವೆ ಈವರೆಗನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರೇ ನೇಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಂಬಂಧಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಶ್ರೀಮಂತರ ಮೇಲೆಯೇ ಆದೆ. ಆದರೂ ಅವರ ನ್ಯಾಯಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾತಂಕರಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವದೊಂದು ಬಾಬಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯ ನಿಜವಾದ ತತ್ವಗಳು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಕೇವಲ ನೌಕರರು ಎಂಬದನ್ನಷ್ಟೇ ತಿಳಿದು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಂಕುಚಿತಪಡಿಸಿದ ಅವರ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಾಹಿತದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡದಿರುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಕೌನ್ಸಿಲಿನ ಎದುರಿಗೆ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಂತರ ಎದುರಿಗೆ ವಿವರಿಸಬೇಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೌಕರರನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಬಾಬಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಲೋಕನಿಯುಕ್ತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಕೌನ್ಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿರುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕವನು ಯೋಗ್ಯನಾದವನಿದ್ದು ಮೂರುವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಮಾತ್ರ, ಕಾರ್ಯಭಾರ ಮಾಡುವವನಾಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಣ

ಮಂತ್ರಿಯ ಹಾಗೆ ಕೆಲವು ಖಾತೆಗಳು ಅವನ ಆಧೀನದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ರಯತ ಸಭೆಯಿಂದ ಅರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೇ ಇರಬೇಕು. ಆದರೆ ರಯತ ಸಭೆಯು ಪುನಃ ಘಟನೆಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಶ್ರೀಮಂತರು ಪ್ರಜಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರಾದವರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅರಿಸಬಹುದು. ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾನು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ನಿಯತವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವದೊಂದು ಬಾಬಿನ ವಿಚಾರವು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಈದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಮಾಧಾನವು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಇಲ್ಲವೂ ಪ್ರಜಾಜನರ-ಯೋಗ್ಯತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇದ್ದು ತರ್ಕವರ್ತಕಗಳು ಕೂಡಾ ದೂರಾಗುವವು. ಇನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ಬಾಬುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಜನಾಬದಾರಿ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿ.

ಸನ್ ೧೯೦೦ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರ ಕಾಲೇಜದ ಬಕ್ಷಿಸ ಸಮಾರಂಭದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಝನ್‌ರವರು ಸಂಸ್ಥಾನಿಯ ಪ್ರಜಾ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ವಿಷಯವಾಗಿ. "Chiefs are not as is sometimes imagined, a privileged body of persons. God almighty has not presented them with a sanad to do nothing perpetually. The state is not their private property its revenues are not their privy purse. They are intended by providence to be the bees and not the drones of the hive. They exist for the benefit of their people; their people do not exist for them. They are intended to be the types, and leaders, and examples. A chief at whom any one of his subjects can point the finger of scorn is not fit to be a chief."

ಎಂಬಂತೆ ಮಹತ್ವದ ಮತ್ತು ಮೂರ್ಖತನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ನೋಡಲಿನ ಕಾಲದ ಹಳೇ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಬದಲಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲಾಗುವ ಸಾಂಪ್ರತಿಕ ಸುರಾಜ್ಯದ ಭಾವನೆಯೂ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಕ ಕಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. "ಪ್ರಜಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ತಂತ್ರದಿಂದ ಸಾಗಿಸಲ್ಪಡುವ ರಾಜ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯು ವಿಹಿತಕಾರಕ" ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಜಗತ್ತಿನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಈ

ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಬದಿಗಟ್ಟು ಸಾಗಿಸಲಾಗದು. ಕರದ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದ ದ್ರವ್ಯದ ವಿನಿಯೋಗವು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಲೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕ್ರಮ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅವರನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಪ್ರಾಪ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜವಾಬ್ದಾರ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರುವದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೋರುತ್ತದೆ.

ರಯತ ಸಭೆಯ ಪುನರ್ಭರಣ.

ಹಳೇ ರಯತ ಸಭೆಯಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ರಯತ ಸಭೆಯ ಉಂಟಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಜಾಸಭೆಯವರು- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪುನರ್ಭರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಆದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುವ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಾದವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗದು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪಾಲುಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಲೆಕ್ಕಗಳು ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಸಭೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಇಡಲ್ಪಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಮಂತರ ಖಾಸಗಿಯ ಖರ್ಚಿನ ಅಂದಾಜು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಡಲು ಏನೂ ಆತಂಕವಿರುವದಿಲ್ಲ, ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ವಿನಂತಿಯಿದೆ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೋದ ವರುಷದ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಮಿತ್ರರಾದ ರಾ. ಅಚ್ಯುತರ ಇವರು ಸಾಂಗೋವಾಂಗವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅದು ಹೀಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೊಂದಿದ-ಬಗ್ಗೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ವಿವಿಧವಾದಿಸಿರುವರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಖಾಲಿವಾದಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದುಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದೆ ಕಾರಣ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯೋಗ್ಯವಿಚಾರ ಮಾಡುವರೆಂದು ನಾನು ಅಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಪದ್ಧತಿ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರವರು ಈ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೊಟ್ಟ ಮೇರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು.

ಸಭಾಬಂದಿ ಕಾಯದೆಯು.

ಈ ಕಾಯದೆಯು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕುವದು ಯೋಗ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.

ಪೇನಶಿನಿನ ನೇಮಗಳು.

ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತರವರು ಈ ಮೊದಲೇ ಕೊಟ್ಟ ಅಭಿವಚನದ ಮೇರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದರೆ ನೌಕರ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಶೋಷಣೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವೇತನವು (ಪಗಾರವು) ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಗಾರದ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರವರು ಮಾಡಿ ನೌಕರರ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಈ ಹೆಚ್ಚಳವು ಕೂಡಾ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಕಾರಣ ಖಾಲಿಸಾದಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೆ ಅರ್ಧ ಪೇನ ಶಿನ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದರೆ ಬಹಳೇ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೋರ್ಟ್ ಫೀ ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ.

ಕೋರ್ಟ್ ಫೀ ಹಾಗೂ ಸ್ಟ್ಯಾಂಪು ಇವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಆಕಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂಬದಾಗಿ ಹೋದ ವರ:ಷದ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಕೇಳೋಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಕರವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬಡ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಏನಿತ್ತೆಂಬದು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕೈದು ವರುಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ರಕಮಿನಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂಥ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಯಾವದೊಂದು ಸಂಗತಿಯು ಕಂಡು ಬರುವಿಲ್ಲ. ಈ ಹಣದಿಂದ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆ, ಮುಂತಾದ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಿಂದ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಗಲಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಅವರ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮಾರ್ಗವು ಬಹಳೇ ಅಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ.

ಉದ್ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣ.

ಉದ್ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಧಿಪತಿಗಳಿಂದ ಇದು ವರೆಗೆ ಯಾವ ಉಪಕ್ರಮವೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು

ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಮರದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಕ್ಕು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಾರಸಾ ಹಕ್ಕಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೆಲವು ಸುಧಾರಿಸಿದ ವಿರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬೇಕು. ಸದ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯದ ವಿಚಾರವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವದೆ.

ಬರಗಾಲ.

ಈ ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದಾ ದುಷ್ಟಾಳವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ವರುಷವಂತೂ ಕವಶ, ಮಹಾಂಕಾಳ, ತೇರದಳ, ಮಿರಜಿ ಪ್ರಾಂತದ ಕೆಲವು ಭಾಗ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಬರಗಾಲವು ಪಸರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪೂರ್ವದ ಬರಗಾಲಗಳಿಂದಲೇ ಜನರು ತ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದು ಈ ವರುಷವಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳೇ ಕಠಿಣ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಂದೊದಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಹಲಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಟ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು (ತಹ ಕೂಪ) ಮುಂದೆ ಅನುಕೂಲತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಸೂಲ ಮಾಡುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಜನರು ಆರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಏನೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲ ತಾಲೂಕಿನ ಮಾಮುಲ್ಲೇದಾರರನ್ನು ಕಾನ್ಸಿಲ್ಲಗಳಿಂದ ಕರೆಯಿಸಿದ್ದರೆಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರವಾದ ಸಂಗತಿಯು ಮೊನ್ನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗ್ಯಾರ್ಡಿಯಟಿನಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕ್ರಮದಂತೆ ಕಾನ್ಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬೇರೆ ಮಾಮುಲ್ಲೇದಾರರ ಕಡೆಗೆ ಹೇಳುವ ಕಿವಿಮಾತು ಬೇರೆ! ಈ ತರದ ಕೃತಿಗಳು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಕಾರಣ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೀಗಾಗಬಾರದೆಂದು ನಾವು ಅರಿವುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕೆರೆಗಳಾದರೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತವೆಂತಲೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಜ್ಞರಾದ ಇಂಜಿನಿಯರ ಜನರ ಮತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಬಂದಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರು ಅವರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಲಾಭಗಳು ಕೂಡಲೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಪದರಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ದ್ರವ್ಯದ ಅನುಕೂಲತೆಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಕೊರತೆಯು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೋದ ವರುಷದ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾ|| ಅಭ್ಯಂಕರ ಇವರು “ ಬೆಳೆದ ಉತ್ಪನ್ನದ ವೆಚ್ಚವು ಹೇಗೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೋ

ತೀಯದ್ದಾಗಿದೆ.” ಎಂಬುದಾಗಿ ತೆಗೆದ ಉದ್ಧಾರವು ಯುಥಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸ್ವತಃದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನೇಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಖಾತೆಗಳಿಗೂ ವೆಚ್ಚದ ನಿಯಮಿತ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಮೇಲ್ಕುಣಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಜರಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವದಲ್ಲದೆ ವಿಫಲವೂ ಸಂಸ್ಥೆ (ಕಾಟಕ ಸೆಕೆ ಕಮೀಟಿ) ಯನ್ನು ಇಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ಮೇಲ್ವಿಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆಯಂತೆ ವೇತನವನ್ನು (ಪಗಾರವನ್ನು) ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಡೆಯಬೇಕು. ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಬಾರದು. ಸಾಂಗಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳು ತುಂಬರೆಂದು ಹೇಳುವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕರ ಮೂಲದ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಶ್ರೀಮದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮವನ್ನು ಬಿಳಿಸಬೇಕು, ಪ್ರಜಾಹಿತವನ್ನು ಚಿಂತಿಸದ ರಾಜನ ಜನ್ಮವೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿರುವದು. ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಜಾತ್ಯತ ಪಡಿಸಿ. ಕ್ಷೇಮಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸರಕಾರದವರು ನಡೆದಂತೆಯೇ ನಡೆಯುವ ದಿವಸಗಳು ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳ ಸುಖ ದುಃಖವೇ ರಾಜರ ಸುಖದುಃಖಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಧೃಢಪಡಿಸಿ. ಈ ಭಾವನೆಯಿಲ್ಲದ ರಾಜನು ರಾಜನಲ್ಲ. ಮತ್ತು ರಾಜನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕಾರ ಭಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತರ ಕರೆಯಬೇಕು. ಅಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ದಿಗಂತರದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸುವದು.

ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಯುವರಾಜ ಶ್ರೀ. ಮಾಧವ ರಾವ. ಸಾಹೇಬ ಹಾಗೂ ಅವರ ಬಂಧು ಈ ಉಭಯತರ-ಮೃತಬಂಧ (ಉಪನಯನ) ದ ಸಮಾರಂಭವು ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಈ ಮಂಗಳ ಪ್ರಸಂಗವು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗಗೊಡಬೇಡಿ; ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಉದಾರತನದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಜಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ರಾಜನಿಷ್ಠನಾದ ನಾನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸತಕ್ಕವನಿರುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಭಾಷಣವು ಬಹಳೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನು ಸಾರವಾಗಿ: “ಕರ್ತವ್ಯದಕ್ಷಪ್ರಜಾ” ಎಂಬ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಯೆಂದಲೂ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ತಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ “ಕೆಲವು ಸಂಗ

ತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬೇಡಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಎಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀತ್ತಲಾಗಿ ರಾಜವಿಷಯದ ಉಪಾಪೋಹವು ಪ್ರತಿದಿನದ ಚರ್ಚೆಯ ವಿಷಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡದೆ ನಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರುವೆನು. ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಗಬೇಕು, ನಮ್ಮ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ವೃದ್ಧಿಂಗಳತವಾಗಬೇಕು, ಶ್ರೀಮಂತರ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತಿಗಳು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು, ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಮತ್ತು ತಾವಾದರೂ ಅದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಭಾಷಣದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ವಿನಂತಿಯಿದೆ. ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಅವಶ್ಯವಾದೆ. ಆದರೆ ತೋರಿಕೆಯ ಲಾಭಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೇಡ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಾರಭಾರವು ಅಮೂರ್ತವಿದ್ದು ಅನೇಕ ಸೋಪಾನಗಳನ್ನೇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 'ಅ ಎಲ್ಲ' ಸೋಪಾನಗಳನ್ನೇರುವಾಗಲೇ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು-ಕರುಗಿ ಬೀಳಬಹುದು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬೇರೆ ತದ್ದದ್ದಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸದ್ಭಿತಿಯಿಂದ ನೋಡುವದಾದರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರೇ ನಮಗೆ ಕಲೆಕ್ಷರರು, ಕಮೀಷನರರು, ಗವರ್ನರರು, ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಮಂಟ ಸಭೆಯ ಬಹಳವೇಕೆ ಸರ್ವಸ್ವವೇ ಆಗಿರುವರು. ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ನೋಡುವದಾದರೆ 'ರಾಜಾಪ್ರಕಾಶಿ ರಂಜನಾ', ಮತ್ತು 'ಸ ಪಿತಾ ಪಿತರಸ್ತಾಸಾಂ' ಎಂಬ ವಚನಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸಂಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಪಿತನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವರು. ಪ್ರಜಾಜನರ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜನ ವೈಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಾಲಕರಂತೆ ತಮಗಾಗುವ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ರಾಜಪಿತನದ್ದಾಗಿ ಹೇಳಬಾರದಾದರೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಶ್ರೀಮಂತರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದದ್ದಾದರೆ ಹೊಸತರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸದ್ಭಿತಿಯನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರಬಹುದು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರೆದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ:-

ಕಟ್ಟಿಕಡೆಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಖಿಲ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೂ—“ಶ್ರೀಮಂತ ಸರ ಚಿಂತಾಮಣರಾವ ಅವ್ವಾಸಾಹೇಬ ಇವರ ಉತ್ಕರ್ಷವು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಲೆಂತಲೂ ಅವರ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದ ಯಶೋದುಂದುಭಿಯು ದಿಗಂತವಾಗಿ ಪಸರಿಸಲೆಂತಲೂ ಅವರಿಗೂ ರಾಜ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ದೇವರು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯವನ್ನೀಯಲೆಂತಲೂ ದೇವರನ್ನು ಸದಾ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ,”

ಅಂತಾ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಬಹುಮಾನದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮಗಳ ಆಭಾರ ಮನ್ನಿಸಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಝನವರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು— 'And lastly never let a day without thinking of your people, and praying Almighty God that you who have so much may do something for them, who have so little. —'

ಇಷ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನದ ಕೆಲಸವು ತೀರಿ ಸಭಾ ವಿಸರ್ಜನೆ ಯಾಯಿತು.

ಎರಡನೇ ದಿನದ ತಾ|| ೧-೩-೧೯೨೪.

ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಎರಡೂವರೆ ಘಂಟೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಭೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿ, ಹಾಗೂ ತಂತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಶ್ರೀಯುತ 'ಬಾಳಕೃಷ್ಣ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಂಗಸೂಳಿ' ಇವರು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಹಿಡಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, 'ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದ್ದ ಠರಾವುಗಳಲ್ಲಿ' ಬಂದನೇಯ, ಏಳನೇಯ, ಎಂಟನೇಯ, ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತನೇಯ ಠರಾವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಅವು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಪ್ರಕಾರ ಇರುತ್ತವೆ:—

(೧) ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸರಕಾರದ, ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಬಾಡತಹರ, ಮತ್ತು ಅವರ ಮನೆತನದ ಜನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಸಭೆಯು ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ಸರ. ಆಪ್ತಾಸಾಹೇಬರವರಿಗೆ, ಮತ್ತು ಅವರ ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಜನರಿಗೆ ಈ ಸಭೆಯು ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಜನರಿಗೂ, ಉದಂಡ ಆಯುಷ್ಯವು ದೊರೆತು, ದಿನೇ ದಿನೇ ಅವರ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಗಲೆಂದು ಈ ಸಭೆಯ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಯು ಇರುತ್ತದೆ.

(೨) ನ್ಯಾಯ ಖಾತೆ ಮತ್ತು ಅಮಲ ಬಜಾವಣಿ ಖಾತೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇರಿಸಬೇಕು.

(೮) ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜಾ ವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಉತ್ತೇಜನವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ವಿಶೇಷತಃ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರ ಧೃಢಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಜಾತಿ ಬೇಧವನ್ನೇನೆ ಸದೆ ಇರುವ; ಇದೇ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಜನರನ್ನೇ ನೇಮಿಸೋಣವಾಗಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಖಾಲಾ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ, ಪೆನ್ಷನ್‌ದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಕೂಡಲೆ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಬೇಕು.

(೯). ಇನ್ನಾಮದಾತರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಜವೀಜ ಆಗಬೇಕು.

ಸದರಿ ತರಾವುಗಳು ಪಾಸಾದವು.

ಶ್ರೀಯುತ 'ರಾಮರಾಮ ಕೋಲಂಗಡೇ' ವಕೀಲ (ಶಿರಹಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ) ಇವರು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ತರಾವನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರದ ದಶೆಯಿಂದ ಇಟ್ಟರು.

ಎರಡನೆಯ ತರಾವು.

ಸಂಸ್ಥಾನದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಜನಾಬುದಾರ ರಾಜ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ಸದರಿ ಧೈಯವು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಒರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತ್ಯನುರೂಪವಾಗಿ, ಶಕ್ಯವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ಆಶೆ ಅದೆ.

ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವಾಗ, ಅಂದದ್ದೇನಂದರೆ:-
ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿ, ಜಾಗ್ರತೆಯುಂಟಾಗಿದೆ; ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯದ ಚಳವಳಿಯು, ಹೆಚ್ಚು ಪಸರಿಸುತ್ತಿರುವದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಆ ವಿಚಾರದ ಗಾಳಿಯು, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜಾ ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೀಸದೆ ಇರಲಾಗದು. ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬೀಡಿಕೆಯ ವಾಡವು, ಒಂದೇಸವನೇ ನಡೆದಿರುವದಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲಿನ 'ರೂಲರ್ಸ್' ಮತ್ತು 'ರೂಲ್ಡರ್'

ಎಂಬ ಭೇದವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಅಂತಹ ಭೇದವು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವು, ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ, 'ರೂಲರ್ಸ್, ವ 'ರೂಲ್ಡರ್' ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವಲ್ಲ; ಪ್ರಜಾ ಅಂದರೆ

ಸಂತತಿ' ಎಂಬದಾಗಿ ಅಧರ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟೀಶ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾ ಗಲೂ, 'ಬ್ರಿಟೀಶ್ ಸಂಬಂಧವು, ಮುಂದೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಭಾಷಾ ಬೇರೆ, ಜಾತಿ ಬೇರೆ, ಪದ್ಧತಿಯು ಕೂಡ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಭಾವವು, ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸ್ವಭಾವತಃ ಪ್ರೇಮವು, ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವದು. "ರಾಜಾ, ಮಾತಾ, ರಾಜಾ ಪಿತಾ, ರಾಜಾ ಹಿತಕರೋ ನೃಣಾಮ್" ಎಂಬದಾಗಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹಾ ಮುನಿ ಗಳು, ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು "ರಾಜರು ಸ್ವಂತದ ಸುಖವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ಪನ್ನದ ಹಣವನ್ನು, ಪ್ರಜೆಗಳ ಅನುಮತಿಯಿಂದಲೇ, ರಾಜರು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕು," ಎಂಬದಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಕಾರಣ ಈ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸುವದೇ, ನಮ್ಮ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ರಾಜರ, ಕರ್ತವ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಕವಾದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು, ಶ್ರೀಯುತ 'ವಿಠಲರಾವ ಜೋಶಿ' (ಸಾಂಗಲಿ) ಇವರು, ದೃಢಪಡಿಸುವಾಗ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ:—

"ಜವಾಬದಾರ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವವಾದರೂ ೧೯೧೩ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು, ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು, ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಆನಂತರ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಚಾರವಿನಿಮಯವಾಗಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬದಾರಿಯ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯೇ, ಯೋಗ್ಯವಾದುದೆಂದು, ಸದ್ಯದ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ, ಜವಾಬದಾರಿಯ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು, ಸಂಸಾನದ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವದು, ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಕಾಲವಾಡದ 'ಲಾಖ್‌ದೀರಸಿಂಹ' ಎಂಬವರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ, ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಜೊಂಥದ ಅಧಿಪತಿಗಳು ಇಂತಹದೇ ಒಂದು ಕಾಯಿದೆ ಮಂಡಲವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಜನ ಸಭಾಸದರು ಲೋಕನಿಯುಕ್ತರೂ, ಮತ್ತು ಹದಿನೇಳು ಜನ ಸಭಾಸದರು ಸರಕಾರನಿಯುಕ್ತರೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿರುವರು. ಮತ್ತು ಆದಾಯವೆಚ್ಚದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಬಗಳು, ಆ ಮಂಡಲದ ಅನುಮತಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಇದರ ಮೊದಲನೇ ಫಲವೇನೆಂದರೆ "Land acquisition" ದ ದಶೆಯಿಂದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದ ರಕಮನ್ನು, ಇದೇ ಮಂಡಲದವರು ನಾ

ಮಂಜೂರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಹಣವನ್ನು ಬಜೆಟಿನಿಂದ ಕಡೆಮೆ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗೂ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಬರ್ಕ್ ಸಾಹೇಬರವರು ರೈತ ಸಭೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ, ಜವಾಬದಾರಿ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ಅಂಕುರವನ್ನು ಹೊಂಟುಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಅಂಕುರವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಫಲಫಲಿತವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು, ಸದ್ಯದ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಯುತರವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.” ಎಂಬದಾಗಿ ಶುಶ್ರೂಷ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಕೂಡಲೆ ಈ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಲು, ಅನುಮೋದನವಾಗಿ ಚಪ್ಪಾಳೆಯ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಾಯಿತು.

ಮೂರನೆಯ ರರಾವು.

- (ಅ) ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸುಧಾರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು ತೀವ್ರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು,
- (ಬ) ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಯವರ ಸಲುವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಇರಿಸಬೇಕು.
- (ಕ) ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದೊಳಗಿನ ಬಡ ಜನರಿಗೆ ' ದುಯ್ಯಮ ' ಶಿಕ್ಷಣವು ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ದೊರೆಯಬೇಕು.
- (ಡ) ಮೇಲ್ಕರದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ; ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು.
- (ಇ) ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಶಕ್ತವಾದ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
- (ಫ) ಟ್ರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು.
- (ಗ) ಉದ್ದೇಶ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬೆಳೆಸಬೇಕು.
- (ಹ) ಯೋಗ್ಯರಾದ ಉದ್ದೇಶ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು
- (ಆಯ್) ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೆಳಗಿನ ಇಯತ್ತೆಯ ಹುಡುಗರ ಮನದಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು

ಭಾರವು ಬೀಳಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಬದಲಾವಣೆ
ಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಬಿದರಹಳ್ಳಿಯ ನಿಂಗಾಭಟ್ಟ ಹನಸೀ ಇವರಿಂದ ಇಡ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ನಿಂಗಾಭಟ್ಟರು:— “ ಇಲ್ಲಿಯ
ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯ, ದೋಷಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಮುಂದೆ ಇಡು
ವದೇ, ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವದೆ “ ವೆಂದಿರಲೇ ಈ ಯತ್ನಯ ಅಭ್ಯಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ಹುಡುಗರು ‘ ಧಡಧಡಾ ’ ಓದಬೇಕು ಹಾಗೂ ಎರಡನೇ ಈ ಯತ್ನಯ ಹುಡುಗ
ರಿಗೆ, ರೇಫೆಯ ‘ ಬೀರೀಜು ವಜ್ರಾಬಾಕಿ ’ ಗಳು ಬರಬೇಕು ” ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವದೆ
ಇದು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗೆ, ತೀರ ವಿಸಂಗತವಾದೆ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಲಕರ
ತಲೆಗೆ, ಅಸಹ್ಯವಾದ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದಂತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಹುಡುಗರ ವಿಚಾರಶ
ಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ದೊರೆಯದೆ, ಬಾಯಿವಾಠ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಮಾತ್ರ, ನೆಲಗೊ
ಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಯ ‘ ಡಿವುಟೀ ಇನಸ್ಪೆಕ್ಟರವರು, ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸರಿ
ಯಾಗಿ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ, ಇವರಿಗೆ ಕನ್ನಡವು ಬರದಿರುವದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.
ಕಾರಣ ಹುಡುಗರ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು, ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ, ಕೆಲ
ಮೊಟ್ಟು ಟ್ರೀಂಡ ಶಿಕ್ಷಕನನ್ನುಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು; ಇದು ಅವರಿಗೆ ಭೂಷಣ
ವಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಟ್ಟಿಯ ಹುಡುಗೆಯರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ೬೪ ಜನ ಹುಡುಗೆಯರಿದ್ದು, ಅಂತಹ
ಶಾಲೆಗೆ ಕಸೂತಿ ಕಲಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕಳೂ; ಶಾಲೆಯ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನಿಡುವ ಬೀರೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ
ಜಾಕರಳೂ, ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಇದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಅಲಾವನ್ನ ದೊರೆಯು
ವದಿಲ್ಲ. ಅಲಾವನ್ನಿನ ಪದ್ಧತಿಯು, ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೂ ಅದು
ಬೆಳ್ಳಟ್ಟಿಯ ಹುಡುಗೆಯರ ಶಾಲೆಗೆ ದೊರೆಯದಿರುವದು, ಅವರ ದುರ್ಭವವೇ ಸರಿ.
ಮತ್ತು ಡಿವುಟೀಯವರು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರುವರು; ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವರು;
ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನನು
ಕೂಲತೆಗಳು ದೂರವಾಗಬೇಕು, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿನ, ಶೋಚನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯುಹೋಗಿ,
ಉತ್ತಮ ಪದ್ಧತಿಯು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು ” ಎಂಬದಾಗಿ, ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡು
ವಂತೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು.

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಸೂಚನೆಗೆ ರಾ. | ರಾ. | ಬಾಳಕೃಷ್ಣ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಂಗೆ
ಸೂಳೆ ಇವರು ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ

“ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು, ಫೀ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಕೊಡಲ್ಪಡುವಂತೆ ಮೇಲ್ವರದ
ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಹ ಹಾಗೆಯೇ ಕೊಡಲ್ಪಡಬೇಕು, ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ

ವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅಥವಾ ಇದ್ದರೂ, ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಪಾದನೆಯು ಅಶಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಒಳ್ಳೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ಖರ್ಚು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರಲು, ಅವರ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲ, ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರಕಾರದವರು, ಮೇಲ್ವರದ ಶಿಕ್ಷಣದನ್ವಾದರೂ ಭೇದಿಗಳೇ ಕೊಡಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರಬೇಕು; ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು.” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾರಾವು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಶಾಸಾಯಿತು.

ನಾಲ್ಕನೇ ಠರಾವು.

ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸುರುವು ಮಾಡಿದೆ, ಇತ್ತೀಚಾಗಿ ದುರಸ್ತು ಮಾಡಿದ “ ಸಫಾಬಂದಿ ಕಾಯಿದೆ ” ಯನ್ನು ರದ್ದು ಪಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತವತ್ರ ಅಚ್ಚುಖಾನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದಕ್ಕೆ, ಯಾವ ಅಡಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಮಿ. ‘ ದೇಸಾಯಿ ’ ವಕೀಲ ಇವರಿಂದ ಮೇಲ್ವಾಟಿಸಿದ ಠರಾವು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇದಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು—“ ಸಫಾಬಂದಿ ಕಾಯಿದೆಯು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ೧೯೨೧ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಆಗ್ಗೆ ಬಹುಕರ ಎಲ್ಲ ಜನರು, ಇದನ್ನು ನಿಷೇಧಪಡಿಸಿದರು. ಕಾರಣ ಮುಂದೆ ೧೯೨೩ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಸಾಮ್ಯವಾಯಿತು. ನಾವೂ, ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಹಿಂದೆ ರಕ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಯಾವದೊಂದು ತರದ ಗೊಂದಲವಾಗಲೀ, ಅಯೋಗ್ಯವರ್ತನವಾಗಲೀ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದಾಗಲಾರದು. ಮತ್ತು ಈ ಕಾಯಿದೆಯಾದರೂ, ‘ ಅರಾಜಕ ’ ಜನರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕತೆಯು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ, ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ, ಗೂಢವೇ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಅನ್ಯಾಯದ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು, ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾಡಿದರೋ, ಅಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಅನ್ಯಾಯದ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು,

ರಹಿತ ಪಡಿಸಲು, ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಭೆ ಕರೆಯಬೇಕಾದರೂ, ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಪ್ರೇಸ್ಟಾಕ್ಯನ್ನು' ಲಾಗೂ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ತೂ ಬಹಳೇ ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು, ದೂರ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಲೀ ತಮ್ಮ ಉನ್ನತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಬಹಳನೇಕೆ ತಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಪರಸ್ಪರರಿಗೆ ಬರಹ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ವರ್ತಮಾನಪತ್ರಗಳಾದರೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಶಾಖೆಗಳೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ ಪಡಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲ್ವಾಣಿಸಿದ ಎರಡೂ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಕರಾವಳಿಗೆ ರಾ| ರಾ| ರಾಜವಾಡೇ (ಸಾಂಗಲಿ) ಇವರು ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ- "ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಭಾ ಬಂದಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ವಾಸು ಮಾಡಲು ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಟ್ಟು, ಮುದ್ದಾಂ, ವಾಸು ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇನೂ, ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ 'ಬಂಡು' ಎಳುವ ಭೀತಿಯಾಗಲೀ ರಾಜ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುವ ಅಂಜಿಕೆಯಾಗಲೀ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾಯಿದೆಯು, ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲದೇ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತಂದದ್ದು, ಕೇವಲ ಅನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ. ತಹಾಪೂರಿನಲ್ಲಿ ಆದ, ಪ್ರಜಾ ಪರಿಷದಿಯ ಎರಡನೇ ಅಧಿವೇಶನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ದಿ. 'ಇಮನಾಲಾಲ ಬಜಾಜ್' ಇವರು ಬಂಧಮುಕ್ತರಾದ ಬಗ್ಗೆ ಆನಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಸಭೆಗೆ ಪರವಾನಿಗೆ ಶಿಗಲಿಲ್ಲ.

ರಾ| ರಾ| 'ದತ್ತೇಶ್ವರಪಂತ ಪಟವರ್ಧನರವರ' ಹರಿಕೀರ್ತನಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಪರವಾನಿಗೆ ಶಿಗದೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ, ಪಾರತಂತ್ರದಲ್ಲಿರಲು, ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ, ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ರದ್ದು ಪಡಿಸುವದಾಗಿ, ನನ್ನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಮೋದನೆ ವಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೆಸ್ ಆಕ್ಟಿನಿಂದಂತೂ ನಮ್ಮ ಶ್ವಾಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದಂತೆ, ಆಗಿದೆ. ಕೆಲವಂದು ಸಿನೆಮಾ ಕಂಪನಿಯವರ ಹಸ್ತಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸುವನ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೂಡಲೇ ಆ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದವನನ್ನು, ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎಳೆಸಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವರು. ಅಧಿಕಾರಿ

ಗಳಿಗೆ ಅವನು ಅಕ್ಷಮ್ಯನಾದ, ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವನು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು, ವಿಚಾರಮಾಡಲು, ಸಭಾಪ್ರತಿ ಬಂಧಕ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೂ ಅಚ್ಚುಪಾಸೆಯ ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಪಡಿಸುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.” ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಇವತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಈ ಕರಾವನ್ನು ಅನುಮತಿದಶೆಯಿಂದ ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಡಲು ಅದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ವಾಸಾಯಿತು.

೫ ನೇ ಕರಾವು

ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ತಿವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಈ ಕರಾವವನ್ನು ತಿರಹಟ್ಟಿಯ ರಾ. ೧ ರಾ. ೧ ಹಣಮಂತರಾವ ನರಗುಂದೆಯವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರು. ಆಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬಗ್ಗೆ:—“ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಿಂದ ನ್ಯಾಯ ತೀರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು, ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ, ಕೂಡ ಕೋರ್ಟುಗಳಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಕೋರ್ಟು ಫೀ, ವಕೀಲಿ ಫೀ, ಮುಂತಾದ ವೆಚ್ಚದ ಭಾರವೇ, ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೇಗನೇ ನ್ಯಾಯವು, ದೊರೆಯದಿರಲು ಎಡತಾಕುವ ಯಾತಾಯಾತವು ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಿಂದ ನ್ಯಾಯ ತೀರಿಸುವದು ಆದಷ್ಟು, ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತ ದೇವರ, ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜರಗತಕ್ಕದ್ದು. ಅಂದರೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ದೇವರ ಆಣೆ ಮಾಡಿ ಖೊಟ್ಟಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹನುಮಂತದೇವರೆದುರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆಣೆ ಮಾಡುವ, ಅವಿಭಾವವು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗಿ ಖರೇ ನ್ಯಾಯವು ದೊರೆಯುವದು.” ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕರಾವನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು.

ಈ ಕರಾವಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸುವಾಗ ರಾ. ೧ ರಾ. ೧ ವಿನಾಯಕರಾವ ಅಪ್ಪೆ (ಇಟ್ಟಿ) ಇವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ:—“ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗುತ್ತಿರುವ ಖರೇ ನ್ಯಾಯವು, ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಲಾರದು; ಯಾಕಂದರೆ ಆಯಾ ಗ್ರಾಮದ ಪಂಚರಿಗೆ, ಆ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು, ಅವರು ಅದೇ ಊರವರಾದುದರಿಂದ, ಕೂಡಲೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವರು. ಹಾಗೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಕಾರ ಜನರಿಗೆ, ವಕೀಲರಿಂದ ಕಾಯಿದೆಯ ಮಾರ್ಗವು ತೋರಿಸಲ್ಪಡುವದು. ಅಲ್ಲದೆ

ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದೊಳಿರುವ ಅಗಲಿಕೆ ಯಾವಯಾವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ಯಾಚ್ಚಿನನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳು-ವಕೀಲರಿಂದ ಕಲಿಸಲ್ಪಡುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಕ್ಷಕಾರರು ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು, ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲು ಈರ್ಷೆ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ 'ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಈರ್ಷೆಗೆ, ಅಸ್ವದವಿಲ್ಲ: ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಬೀಗನೆ ಈ 'ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ' ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು, ಪ್ರಭುಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಠರಾವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅನುಮೋದನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಠರಾವು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಂದ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದಕೂಡಲೇ, ಸರ್ವಾನುಮತಿಯಿಂದ ವಾಸುಮಾಡಿದರು.

೬ ನೇ ಠರಾವು

ಸಾಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ರಯತ ಸಭೆಯು ಹೆಚ್ಚು 'ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೂ, ಪ್ರತಿನಿಧಕವೂ ಆಗಬೇಕು. ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಜಮಾ ಬರಬೇಕು, ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಭೆಯು ಮಂಜೂರಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಈ ಠರಾವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ, ರಾಮರಾವ-ಮಂಗಸೂಳಿ ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ:—“ ರಯತ ಸಭೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಕ್ಯಾ. ಬರ್ಕರವರು ಮಾಡಿದರು, ಮತ್ತು 'ರಾಜಾ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾ ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿಕ್ಕೆ ಕೃಪೆ ಇಂತಹ ಹಕ್ಕುಗಳಿಂದ, ಧೃಡವಾಗುವವು.' ಎಂಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಮನನೀಯವಾದುದು ಅವರ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿ, ರಯತ ಸಭೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾ ಇವರ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗದ್ದೇ ಇರಲಾರದು. ಹೀಗಿದ್ದು ಕ್ಯಾ. ಬರ್ಕರವರು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದ ಬಳಿಕ ರಯತ ಸಭೆಯು ಉದ್ಧಾರಣೆ ಯಾಗುವದಂತೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ; ಇದ್ದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಕೂಡ, ಮರ್ಯಾದಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವವು. ಇತ್ತೀಕ್ಷಲಾಗಂತೂ ರಯತ ಸಭೆಯು, ನಿಯಮಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆರೆಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ನೆರೆಸಿದ್ದಾದರೂ, ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಏನೂ ಲಾಭವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ

ವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಯತ ಸಭೆಗಾಗಿ ಹೋಗುವ ಮೆಂಬರರ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪ
ನರು:—“ ಉಗಿ ಬಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ತರದ ಟಿಕಿಟುಗಳು ಸಿಕ್ಕುವವು; ಹಾಗೂ ಸಭೆ
ನೆರೆಯುವ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಗೌಸ ಭೋಜನ ಶಿಕ್ಷೆಯದು; ಆದುದ
ರಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗುವಿರಿ? ಎಂದು ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದ
ರಿಂದ ನಾನು ಸಭೆಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ? ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ
ಪರೂ ರಯತ ಸಭೆಯ ಸುಧಾರಣೆಯು ಘಟನೆಮಾಡಬೇಕು. ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಇದಕ್ಕೆ ಮಿ. ಕಾಶೀನಾಥಪಂತ, ಹರಿ ಖಾಡಿಲಕರ (B. A. LL. B.
ಸಾಂಗಲಿ) ಇವರು ಅನುವೋದನೆ ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ:—“ ರಯತ
ಸಭೆಯಿಂದ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೂ ಹಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತೀವರ್ಷ ಹಿಂ
ದಿನ ತರಾವುಗಳೇ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸರಕಾರದಿಂದ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ
ಏನೂ ವಿಚಾರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಂಬರ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ
ಬೇಕು, ಎಂಬದಾಗಿ ನಾನು ಈ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಅದರ ಉಪ
ಯೋಗವನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಭೆ ನಡೆದಾಗ್ಗೆ ‘ ರಿಪೋರ್ಟರ್ ’ ಜನರನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡು
ವದಿಲ್ಲ. ಈ ನಿರ್ಭಂಧನೆಗೆ ಸಭೆಯ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯ ನೆನಪನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡು
ವರು. ಆದರೆ ಈ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆ ಹೋಗಿ ಅದು, ಎಂದು ಪ್ರೌಢದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂ
ಪುವದೋ ತಿಳಿಯದು? ಅದು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ ನೋಡಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು
ಸ್ಥಿರಿಸಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಭೆಯ ಮೆಂಬರರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆ
ಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಆದಾಯ ವೆಚ್ಚದ ಬಾಬುಗಳನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಮಂಜೂರಿಗಾಗಿ
ಇಡಬೇಕು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾ ಜನರಿಗೆ
ಅಸಹಕಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಉಭಯತರಿಗೂ, ಕಲ್ಯಾ
ಣವಾಗುವದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಒಂದೇಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವದು ಅಶಕ್ಯವಾ
ದರೆ ಕ್ರಮದಿಂದಲಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿ
ತರಾವವನ್ನು ಅನುಮತಿಸಿದರು. ಈ ತರಾವು ಸರ್ವಾನು ಮತದಿಂದ ವಾಸಾಯಿತು.

೧೧ ನೇ ತರಾವು

ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಪಾನವು ಕಾಯಿದೆಯಿಂದಲೇ
ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು.

ಈ ಠರಾವನ್ನು ಭಾಷಣಕಾರ ಶ್ರೀಯುತ ಸರಾಫ (ಶಹಾಪೂರ) ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ :—
 “ ನಾನೀ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಠರಾವನ್ನು ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷಗಳಿಂದ, ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಲೇ ಇರುವೆನು. ಹಾಗೂ ಅದು ವಾಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇರುವದು. ಆದರೂ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸರಕಾರದವರು, ಏನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿನ ಜನರುಗಳು, ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು — ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಆಗಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮದ್ಯವಾಸದ ಪ್ರತಿಬಂಧವು ಯಾಕೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ? ಎಂದು ಪದೆ ಪದೆ ಕೇಳುತ್ತಲಿರುವರು. ಆದರೆ ಬಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಬಂದರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪ್ರಜಾಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಯಸುವರು. ಶಹಾಪೂರನಲ್ಲಿಯ, ಇಂಗ್ರಜೇ ಸರಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು, ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಶಹಾಪೂರ ಮಾಮಲೇದಾರ್ ಶ್ರೀಯುತ ‘ ನರಗುಂದ ’ ಇವರು ರಿಪೋರ್ಟ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸರಾಯಿಯ ಮೂರು ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ, ‘ ಪ್ರತಿಯವು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆರುನೂರಾ ಹನ್ನೆರಡು (೬೧೨) ರೂಪಾಯಿಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವು, ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು? ’ ಎಂಬ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸರಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು, ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಇನ್ನಾದರೂ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸರಕಾರದವರು ಬೇಗನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಾವು ‘ ಪಿಕೆಟಿಂಗ ’ ಮಾಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉಂಟಾಗುವದು. ಆದರೆ ಆ ಮೆಟ್ಟಿನವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೋಗಗೊಡದೆ ಇರುವದು ಸರಕಾರದವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದೆ? ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಠರಾವಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡುವಾಗ ಶಹಾಪೂರಿನ ರಾ. ೧ ರಾ. ೧ ಕೃಷ್ಣ ಹೈನಾಯಕರವರು :—“ ಸೊಂಗಲೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸರಾಯಿ ಅಂಗಡಿಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವು ಎಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವದು. ಈ ಉತ್ಪನ್ನದ ಕಡೆಗೆ ಸರಕಾರವು ಲಕ್ಷಕೊಟ್ಟದ್ದಾದರೆ, ಬಡಬಗ್ಗರಾದ ಕೂಲಿಕಾರರನ್ನು ಮತ್ತು ಬಕ್ಕಲಿಗರನ್ನು, ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ತದ ಕೊಟ್ಟಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ವ್ಯಸನಿಗಳಾದ ಈ ಜನರು ತಮ್ಮ ದುಡಿತದಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ, ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉಪವಾಸ ಕೊಡುವವರು? ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಬಂದೊಂದು ವೇಳೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳ ಮೈ ಮೆತ್ತಗಾಗುವಂತೆ ಜಡಿದು, ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ದುಡ್ಡು ದಂಟುಸೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂಗಡಿಗೆ ಹಾಕಿ, ತಮ್ಮ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವರು? ” ಮತ್ತು

ఇదే వ్యసనద మూలక బళ్ళలిగరు సాలద బాధయల్లి సిక్కు, ఒక్కలకన వన్ను హీన దేతేగి తందిరువరు. కారణ ఇట్టెల్ల హీనస్థితియున్న లక్షకే తండ్రు, ఈగలాదరూ సరకారదవరు, సరాయి అంగడిగళన్ను తేగేదు హాక బోకు. ఒండు వేళి కేవల టుత్తన్నవన్నీ జీవితీకర్తదరీ, నమ్మ మేల్ల బోకాద కరగళన్ను కలిపియదరూ, మద్యపానవన్ను ప్రతి బంధిసబోకు " ఎంబదాగి పరిణామకారకవాద భావనమాది తరావిగి అనువోదన క్కొట్టరు.

అనంతర ఇదే తరావనన్ను దృఢీకరిసలు సాంగ్లీయ రా. రా. లిమయే ఇవరు:—“ సాంగ్లీ సంస్థానదల్లి జుజుగారంగి జుజుగారువ దక్కే ప్రతిబంధవిరుత్తదే. యాకందరీ ఆ బాబినింద సరకారక్కే ఏనూ టుత్తన్న వీల్ల. అదే సరాయి అంగడిగళ టుత్తన్న-విద్వదరింద అదక్కే ప్రతిబంధవిల్ల. అదరూ ఈ బగ్గీ సరకారవు ' నావు ఒండు వేళి సంస్థానదల్లి అంగడిగళన్ను తేగేదు హాకిదరూ సమీపద బ్రిటిశ్ హద్దినల్లియ అంగడిగళిగి హోగి వ్యసనిగళు తమ్మ వ్యసనవన్ను పూర్వేసికొట్టవరు ఇదరింద నమ్మ టుత్తన్నవు మాత్ర కడిమేయాగువదు, ' ఎండు హేళబహుదు. అదరూ ఈ టుత్తరవు నైతిక దృష్టియింద సమర్పకవాగలారదు. ఆదుదరింద సంస్థానదల్లి సరాయి అంగడిగళన్ను తేగేదు హాకబోకు" ఎండు టుపన్యాస మాది తరావనన్ను దృఢీకరిసిదరు.

అనంతర అధ్యక్షరు ఈ తరావనన్ను మంజూరిగాగి సభియ ముందిడలు అదు జేవ్పాళియ ప్రజండ గర్జనయల్లి వాసాయితు.

౧౨ నీ తరావు.

స్థాంప హాగూ క్షోరీర్జ ఫిరగళ విషయవాగ్ని జేట్టి సిద్ధ తరవన్ను కడిమే మాడువదాగబోకు.

ఈ బగ్గీ తహాఫూరిన రా. రా. జోగి ఇవరు తరావనన్ను సభియ ముందిడవాగ:—“ బ్రిటిశ్ ఇలాఖీగళల్లి కేలకలవు టుత్తన్నగళల్లి క్షోరీర్జ యాగిద్దరింద, ఆ క్షోరీర్జయున్న తుంబికోళ్ళలు, స్థాంప హాగూ క్షోరీర్జ

ಫೀಗಗಳನ್ನು ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದೇ, ಕೇವಲ ಅವರ ಅನುಕರಣದಿಂದ ಕೋರ್ಟ್ ಫೀ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಂವಿನಿಕರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಾಧನವೆಂತಲೇ ತಿಳಿದಿರುವರು. ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಾಗ ಕೌನ್ಸಿಲರಗಳ ಮುಂದೆ, ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬಹುಮತದಿಂದ ವಾಸವಾಡಿ ಕೊಂಡರು ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೌನ್ಸಿಲಿನ ಮತವನ್ನು ನಿಚಾರಿಸಿದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದು, ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಂವ ಹಾಗೂ ಕೋರ್ಟ್ ಫೀಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದು, ಬಡ ರಯತ ಜನರಿಗೆ ಬಹಳೇ ತಾಪದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಬೇಗನೇ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕು. ” ಎಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ತೆರಾವಿಗೆ ಸಾಂಗಲಿಯ ರಾ. | ರಾ. | ರಘುನಾಥರಾವ ಲಾಗೂ ಇವರು ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ:—“ ವಿನಹಕಾರಣವಾಗಿ ಅಂಥ ಅನುಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸ್ವಾಂವ ಹಾಗೂ ಕೋರ್ಟ್ ಫೀಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ, ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದು, ಕೇವಲ ಅನ್ಯಾಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿನ ಕೌನ್ಸಿಲರು ಕೂಡ, ಸ್ವಾಂವ ಡ್ಯೂಟಿ ಹಾಗೂ ಕೋರ್ಟ್ ಫೀಗಳು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ತರಾವವನ್ನು ವಾಸ್ತವ ಮಾಡಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಕರಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ತರಾವು ವಾಸಾಯಿತು.

೧೩ ನೇ ತರಾವು

ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊದಿಸಿದ ಜಕಾತಿ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ರಾ|| ರಾ|| ಹಣಮಂತರಾವ ದೇಶವಾಂಡೆ ಇವರು ತರಾವವನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು, ಕ್ಯಾ. ಬರ್ಕರವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟುಗಳಿದ್ದು, ಮಾರ್ಗಗಳಾದರೂ ವರುಷ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈಗ ಯಾವ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಸರಕಾರದವರು— ಆ ಬಗ್ಗೆ ಲಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿರಹ

ಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಗಡಿಯ ವರೆಗಿನ ಎರಡು ಮೈಲಿನ ಮಾರ್ಗವು ಮಾತ್ರ ' ಪೋಟಿಕಲ್ ' ಎಂಬಿರವರು, ಬರುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿನ ಹೊಲಗಳ ತೆರಿಗೆಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿಯ ತೆರಿಗೆಯು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ' ರಿವೈಜನ್ ಸರ್ವೆ ' ಮಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಂದು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಕಾರಣದ ದಶೆಯಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಶರಲ್ಲಿ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸರಕಾರದವರು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರು. ಅದರಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಡ ರೈತರಾದ ನಮ್ಮ ಸುಖದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಟ್ಟು, ಈ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು. ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯ ಭಾರವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹೊಸ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಬಾರದು. " ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಶರಾವಿಗೆ ಮಾಧ್ಯಮ ರಾ|| ರಾ|| ಹಣಮಂತಗೌಡಾ ಮೂಲಮನಿ ಇವರು ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವಾಗ " ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಜನರೇ ಉದ್ಯೋಗವು ಒಕ್ಕಲತನವೇ ಆಗಿದ್ದು, ಬಹುತರ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಡತನದ್ದಾಗಿರುವುದು. ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಪರವಾರ ಪೇಟೆಗೆ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ನೊದಲು, ಹೊಲದ ಬೆಳೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ತೆರಿಗೆಯ ಹೊರತು, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಈ ಹೊಸ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದ್ದು ಕೇವಲ ಅನ್ಯಾಯವಾದುದರಿಂದ, ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು. " ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಾವಿಗೆ ಅನುಮೋದನ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಶರಾವು ಪಾಸಾಯಿತು.

೧೪ನೇ ಶರಾವು.

" ದನಗಳು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಯುವ ವಿಷಯವಾಗಿ " ನೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಹಾಸಲು ನಿತ್ಯಾರಣವಾಗಿ ಏರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ಹಾಸೀಲ ಆಕರಣಿ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ತಾಪದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ದನಗಳು ಹೊಲಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ? ಮತ್ತು ಯಾವವು ಎಂದೂ ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ ಅಂಥ ದನಗಳಿಗೂ ಸಹ ಹಾಸಲು, ವಸೂಲ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಯಾವತ್ತೂ ಬಾಬುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಸರಕಾರಿ

ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸಭಾಸದರ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಮಿಟಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವಾರ್ತೆಗಳ ವಿಷಯಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಈ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸು ಆದೆ.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಠರಾವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ ಶಾಮರಾವ ಕರಗುಪ್ಪೇಕರ (ಕಾಕತಿ) ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ— “ ತಮ್ಮ ಮಾಲಕಿಯ ಹದಿನಲ್ಲಿರುವ ಚಂದನ ವೃಕ್ಷಗಳ ಮಾಲಕಿಯು, ಹೊಲದವನದೇ ಇರುವದು ಎಂಬದಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ನಿರ್ಣಯವು ಆಗದೆ ಉಳಿದಿದೆ. ಮತ್ತು ಮೇಯುವ ಹುಲ್ಲಿನ ಹುಲ್ಲುಬನ್ನಿಯಾದರೂ, ಎರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚುವ ಸ್ಥಿತಿ-ನಿರೂಪಣೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಆಕಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಮಾಲಕಿಯ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಂದನದ ವೃಕ್ಷದ ಮಾಲಕಿಯು ನಿರ್ಣಯವಾಗಬೇಕು. ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಠರಾವಿಗೆ ಶ್ರೀಯುತ-ಹಣಮಂತರಾವ ರಾನಡೆ (ಶಿರಹಟ್ಟಿ) ಇವರು ಅನುಮೋದನ ಕೊಡುವಾಗ— “ ಹೊಲಗಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಎತ್ತುಗಳೂ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ದನಕರುಗಳೂ ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಅವುಗಳ ಸಲ್ಲವಾಗಿ ಹುಲಬನ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನ್ಯಾಯವಾದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಇಂತಹ ದನಗಳಿಗೆ ಹುಲಬನ್ನಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಮತ್ತು ಕುರಿ ಹಿಂದುಗಳುಳ್ಳ ಕುರಿಬರಿಗಂತೂ ಈ ಹುಲಬನ್ನಿಯ ಶ್ರಾಪವು ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಸಣ್ಣ ಕರುಗಳು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಹುಲಬನ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನ್ಯಾಯವಾದದ್ದು ಕಾರಣ ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು. ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅಮೇಲೆ ಠರಾವು ವಾಸಾಯಿತು.

೧೫ನೇ ಠರಾವು

ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಿನ ಗೈರಸೋವಿ ಇರುವ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಸೋವಿ ಆಗುವಂತೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವದೂ ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲೂಕಿನ ಪೈಕಿ ಎರೆಯಾದಿಹಾಳ, ಚಿಕ್ಕವ ಹಿರೇಗುಂಜಳ ಹಾಗೂ ಬಾಗವಾಡ ಈ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯಾಗದಂತೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಕಾಯನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಠರಾವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ ಶಿವಜೋಗಿವ್ವಾ ಭೋರತಟ್ಟಿ ಶಿರಹಟ್ಟಿ ಇವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ—

“ಎರಿಬುದಿಹಾಳ, ಬಾಗವಾಡ, ಚಿಕ್ಕಗುಂಜಳ, ಹಿರೇಗುಂಜಳ ಈ ನಾಲ್ಕು ಊರುಗಳ ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯ, ಉತ್ಪನ್ನವು ಪ್ರತಿ ವರುಷ ಮೂವತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಅದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಧಕಾರದವರಿಂದ ಏನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ರೈತರು ನೀರನ್ನು ಎತ್ತು ಚಕ್ಕಡಿಗಳಿಂದ, ಬಹು ದೂರದಿಂದ, ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಕಾರರಿಗಂತೂ, ನೀರಿನ ಸಲುವಾಗಿ ವಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನದಳವರೆಗೆ, ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಯಾ. ಬರ್ಕರವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವವರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ರೈತರ ಕಸೂರಿಯಿಂದ ಅದು ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಠರಾವಿಗೆ ಶ್ರೀಯುತ ಹಣಮಂತರಾವ ನರಗುಂದೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಯುತ ಮಾಧವರಾವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಎರಿಬುದಿಹಾಳ ಇವರು ತಮ್ಮ ಅನುವೊಂದಿನ ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಠರಾವು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಪಾಸ್‌ವಾಯಿತು.

೧೬ನೇ ಠರಾವು.

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಹುಗಿದು ಹೋದ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಡಿ ಸುವ ಹಾಗೂ ದುರಸ್ತಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಜರೂರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕೆರೆಗಳು ದುರಸ್ತಿ ಆಗುವ ಪರ್ಯಂತರ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಯಾವತ್ತೂ ನೀರು ಕೊಡಲ್ಪಡಬಾರದು.

ಇದನ್ನು ಕವಡೆ ತಾಲೂಕಿನ, ಶ್ರೀಯುತ ‘ರಾಮಭಾವು’ ಎಂಬವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ—“ಇಲ್ಲಿಯ ಬಹುತರ ಹೊಲಗಳು ಕಾಲುವೆಯಿಂದ, ಬೆಳೆಯುವವು ಇದ್ದು ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿವೆ, ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸಿಗದಂತೆ ಆಗಿದೆ. ನೀರು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಹುಕ್ಕುಮು ಆಗಿದೆ. ಅದರೂ ಅದು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ‘ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕ್ಷಮ ನೋಡ್ಡಿ ರಿವೋರ್ಬ್ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸೂಚಿ ಕೊಡಲಾದೀತು

ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುವರು ಅದರೂ ತೆರಿಗೆ ಕೊಡುವ ದಿವಸಗಳು ಬಂದರೂ ಇನ್ನೂ ಸೂಟಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹುಕುಮಿನ ಲಾಭವು ಜನರಿಗೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸೂಟಿ ದೊರೆಯಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಇದಕ್ಕೆ ಕವಲೆ ತಾಲೂಕಿನ ಶ್ರೀಯುತ ರಘುನಾಥರಾವ ತಾಲ್ಲೂಕರವರು ಅನ್ನು ಮೋದನ ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಠರಾವು ಪ್ರಾಸಾಯಿತು.

೧೭ನೇ ಠರಾವು.

ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಜಕೂರಿನ ಯಾವ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೊತ್ತ ಭಾಷೆಯು ಯಾವದಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಭಾಷೆಯು ಕೋರ್ಟ್ ಕಚೇರಿಗಳದಾಗಿರಬೇಕು.

ಈ ಠರಾವನ್ನು ತಿರಹಟ್ಟಿಯ, ಶ್ರೀಯುತ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಹಿಷಿ' ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ- "ತಿರಹಟ್ಟಿಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ತಾಲೂಕವಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿಯು, ಎಲ್ಲ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಮರಾಠಿ ಬರಹದಿಂದಲೇ, ಸಾಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಇದ್ದದರಿಂದ, ಕನ್ನಡ ಮಾಜ್ಜಿಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನವು, ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗೆ ಬಡೋ ಬೆಯ ಮಹಾರಾಜರಂಥವರಿಂದ, ಸಹಾಯವು ಇರುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರ ಮಹಾರಾಜರ ವರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಬಹಳೇ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಅದರಂತೆ ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಇದ್ದು, ತಿರಹಟ್ಟಿಯೂ ಅದರ ಹಳ್ಳಿಗಳೂ ಸಹ, ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೇ, ಮುಖ್ಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದು ಹಳ್ಳಿಯ ಗೌಡಶಾನಭೋಗರು ದಪ್ಪ ರುಸಹ, ಮರಾಠಿಯವಾದ್ದರಿಂದ, ಬಹಳೇ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಾಠಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ ? ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ? ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಳೇ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಖರ್ಚು ಆಗಬಹುದು; ಅಂದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಉತ್ಪನ್ನವು ಒಂದು-ಲಕ್ಷ ಅರವತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಇದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಸಲುವಾಗಿ, ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸಾರಣ ಇವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರಕಮನ್ನಾದರು, ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ

ಯಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚದ ನೆವವನ್ನು ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನವು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ರಾ|| ರಾ|| ವಾಸುದೇವರಾವ ನಾಯಕ ವಕೀಲ ಶಹಾಪೂರ ಇವರು ಈ ಶರಾವಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ—“ ನವ್ಯಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ನ್ಯೂನತೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಕೋರ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿದಾರರು ಹೇಳಿದ್ದು, ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕೃವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ, ತೆಲೆಯುವ ಅಧಿಕೃತರಾದ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಕ್ಷಿದಾರನು ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿದಾರನಾಗಿ ಬಂದರೆ ಎರಡನೇಯ ವರ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸಲು ಪ್ರತಿ ಇರುವಾಗ ನಕಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದಾಗಿ ಕಾಯಿದೆ ಇದ್ದರೂ ನಕಲನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಕ್ಕವಿದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇಗನೆ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನುಮೋದನ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಶರಾವು ಪಾಸಾಯಿತು.

೧೮ ನೇ ಶರಾವು.

ಸ್ವದೇಶಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ.

ಈ ಶರಾವನ್ನು ತ್ರೀಯುತ 'ವಿನೂಭಾಯಿ ಕಾನೀಟಿಕರ' ಸಾಂಗಲಿ ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ—“ ಇದನ್ನು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರುವ ವೊಡಲನೇ ಕೆಲಸವು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಬೇಗನೇ ಲಭಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವದೇಶಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದೇ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪರದೇಶಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯು ವೆಚ್ಚವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀನ ತರದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಲಾಖೆಯ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ, ದೇಶೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿರ್ತಾದು; ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿ ಆ ವಿರ್ತಾದು ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರುವದು, ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ 'ಉತ್ತೇಜನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ' ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಶರಾವಿಗೆ ಸಾಂಗಲಿಯು, ತ್ರೀಯುತ ವಿನೂಯಕರಾವ ಸರಾಂಚೆನೆ, ಶಹಾಪೂ

— ೫೫ —

ರಿನ ಶ್ರೀಯುತ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ನಾಯಕ. ಮತ್ತು ಸಾಂಗಲಿಯ ರಾಮಭಾವು-ಅತ್ಮವಲಿ
ಇವರು ಅನುಮೋದನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಠರಾವು ಪಾಸಾಯಿತು.

೧೯ ನೇ ಠರಾವು.

ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗ್ಯಾರ್ಡಿಯೇಟಿನ ತಾ|| ೭-೫-೨೨ ನೇ ಅಂಕಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಿಸಿದ
ಕಿರಕೋಳ ಜಾವಕ ನಂಬರ ೧೨೨೩, ಸನ್ ೧೯೩೧ ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಠರಾವನ್ನು ತೀವ್ರವೇ
ರದ್ದು ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಸಭೆಯು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಠರಾವನ್ನು ಸಾಂಗಲಿಯ ಶ್ರೀಯುತ ಗಣಪತರಾವ ಅಭ್ಯಂಕರ ಇವರು
ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ
ಮಾಡಿದರು. ಅಭ್ಯಂಕರವರ ಭಾಷಣವು:— * ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾ
ನದ, ದುಡ್ಡನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ: ಆ ಸಾಲವು, ಒಕ್ಕಲತನದ ಏಕೀಯ
ದಶೆಯಿಂದ, ಅಥವಾ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಉತ್ಪಾದಿಯ ದಶೆಯಿಂದ, ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಜೆಗಳ
ಕಲ್ಯಾಣದ ದಶೆಯಿಂದ, ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಾಲವನ್ನು ತಿರುಗಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳು
ವದರ ಸಲುವಾಗಿ, ಸದರಿ ಗ್ಯಾರ್ಡಿಯೇಟಿನಲ್ಲಿ ಹುಕುಮ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ
ಸಾಲಗಳನ್ನು, ವಸೂಲ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ದಿವಾಣಿ, ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ
ಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಹೊಲಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು, ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ಹ್ಯಾಗೆ ವಸೂಲ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಸೂಲ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು
ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಮತವಿರುತ್ತದೆ.
ಯಾಕಂದರೆ ಸಾಲ ಕೊಡುವವರು, ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ಇರಲಿ, ಅಥವಾ ಪ್ರಜೆಗಳು
ಇರಲಿ ಸಾಲವಸೂಲ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ, ಯಾವ ಕಾಯಿದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಂತೆ
ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ದಾವೆ' ಮಾಡಿ ವಸೂಲ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ
ಕಾಯಿದೆ ಇದೆ! ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾನ್, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ, 'ನಾನ್'
ಯಿರತಿಯಿಂದ ಯಾರದು ಖರೀ, ಯಾರದು ಸುಳ್ಳು, ಯಾರದು ಮೊದಲು, ಯಾರದ
ದು ಹಿಂದುಗಡೆ ಎಂದಿನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡ
ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹುಕುಮಿನಿಂದ ಮೇಲ್ಮಾಣಿಸಿದ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ರದ್ದು
ಪಡಿಸದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನ್ಯಾಯವು! ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ
ರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಸಹ ವಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಮತವಿದೆ; ಈ ಅಪ್ಪಣೆಯು! ಪ್ರಜೆಗಳ ಅಂ

ಡರೆ ಸಾಲಕೊಟ್ಟವರ ಹಾನಿ, ಎಷ್ಟಾಗುವದೆಂಬುವದನ್ನು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ಅ' ಎಂಬವನಿಗೆ 'ಬ' ಎಂಬವನು ಸಾಲಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ' ವ ಸಾಲದ ಖಾತ್ರಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅನ ಆಸ್ತಿಯು, ಬನಿಗೆ ವತ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನಿಗೆ ಸರ ಕಾರದವರು ಸಾಲಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು, ತೆರಿಗೆಯ ಹಣ ವಸೂಲ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ, "ಬ" ನ ಹಣವು ಋಣಾಗಿ ಹೋಗುವದು ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಯು ಸಾಂಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅವ್ಯಯವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ತೀವ್ರ, ರ್ದವು ಪಡಿಸಬೇಕು. " ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಈ ತರಾವಿಗೆ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಶ್ರೀಯುತ ಅಶ್ವಥ ರಾಘವೇಂದ ಮಹಿಷಿ ಇವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುಮೋದನ ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ತರಾವು ಪಾಸಾಯಿತು.

೨೦ ನೇ ತರಾವು.

" ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಕಾಲವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೆ ಸರಕಾರದಿಂದ ಸಹಾಯವು ದೊರೆಯಬೇಕು. " ಎಂಬವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಂತಿಯ ತರಾವು.

ಈ ತರಾವನ್ನು ಶ್ರೀಯುತ ದಿವೇಕರ (ಉಗಾರ) ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ:—" ನಮ್ಮ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದ ಷ್ಕಾಲವು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ತು ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಟಿ ಬಿಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸರ ಕಾರದವರಿಗೆ ಅರ್ಜಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಾ ಗಿದೆ, ಹಾಗು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೆರಿಗೆಯ ವಸೂ ಲವನ್ನಾದರು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಎಂಬದಾಗಿಯು, ಅರ್ಜಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದೆ ಆದರೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಧೋರಣವನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ. ಫೆಬ್ರುವರಿ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದರೂ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹುಕುಮು ಗಳು ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಹುಕು ಮು ಆಗಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು " ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಈ ತರಾವನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರವರು " ದುಷ್ಕಾಲದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಹುಕುಮುಗಳು ಆದಂತೆ ಈಗಲೀಗ ನಾನು ಕೇಳಿ ದ್ದೇನೆ " ಎಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೂ ದಿವೇಕರರವರು ತಮ್ಮ ತರಾವ

ವನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಈ ತರಾವಿಗೆ ಶ್ರೀ, ಕಾಶಿನಾಥ, ಹಂಪಾಲಿಕರ ಸಾಂಗಲಿ, ಇವರು ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ತರಾವು ಪಾಸಾಯಿತು.

೨೦ ನೇ ತರಾವು.

ಈ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದ ತರಾವುಗಳನ್ನು ಈ ಸಭೆಯು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ತರಾವನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಪಾಸಾಯಿತು.

೨೧ ನೇ ತರಾವು

ರೈಲ ಗಾಡಿಯ ಬಾಡಿಗೆಯು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ತರಾವನ್ನು ಶ್ರೀಯುಕ್ತ ವಿನಾಯಕರಾವ ಕರೆಮರಕರ (ಸಾಂಗಲಿ) ಇವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ— “ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷತೆಯಾದಾಗ ಉಗಿಬಂಡಿಯ ಬಾಡಿಗೆಯು ಹೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಮುಗಿದ. ಮಹರ್ಷತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಈ ಬಾಡಿಗೆಯ ದರವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಶ್ರೀ. ನಾಗೇಶರಾವ ಮರಾಠೆ ಎಂಬವರು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣ ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಸಾಂಗಲಿಯ ರೈಲ ಹದ್ದಿನಲ್ಲಿಯ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ದರವು ಆಕಾರದ ಮಾನದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಈ ಬಗ್ಗೆ ರೈಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಜಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಏನೂ ವಿಚಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಸಾಂಗಲಿ ಸರಕಾರದವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ರೈಲಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಈ ಪರಾವಿಗ್ರೇ. ಶಂಕರರಾವ ರಾನಡೆ ಸಾಂಗಲಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ನಾನಾ ಖರೇ ಎಂಬವರು ಅನುವೋದನ ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಪರಾವು ಪಾಸಾಯಿತು.

೨೩ ನೇ ಪರಾವು

ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆ (ವರ್ಕಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿ) ಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪರಾವನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಪಾಸಾಯಿತು.

ಹೆಸರುಗಳು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು:— ಶ್ರೀ. ವಿನಾಯಕರಾವ ಪೂಯಿಣಕರ.

ಉಪಾಧ್ಯಾಪಕ:— ಶ್ರೀ. ಗಣಪತರಾವ ಅಭ್ಯಂಕರ.

ಮೆಂಬರರು.

ಸಾಂಗಲಿಯವರು:— ಶ್ರೀ. ದಿವೇಕರ, ಶ್ರೀ. ಬ್ಲಿನವಾಲೆ, ಶ್ರೀ. ಲಿಮಯೆ, ಶ್ರೀ. ರಾಜಾರಾಮಪ್ಪಂತ್, ಶ್ರೀ. ದಾದಾ ಖಾಡಿಲಕರ, ಶ್ರೀ. ಆತನಲೆ.

ಕವತೆಯವರು:— ಶ್ರೀ. ರಾಮಭಾವು ಕುಲಕರ್ಣಿ.

ಶಹಾಪೂರಿನವರು:— ಶ್ರೀ. ಕೃಷ್ಣಾಜಿ ವಿಷ್ಣುನಾಯಕ, ಶ್ರೀ. ಹರಿಭಾವು ಸರಾಫ.

ಶಿರಹಟ್ಟಿಯವರು:— ಶ್ರೀ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಂಕರ ಮಂಗಸೂಳಿ, ಶ್ರೀ. ಅಶ್ವಥ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಹಿಷ.

ಸೇಕ್ರೆಟರಿಯವರು.

ಶ್ರೀ. ಖಾಡಿಲಕರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ಬ್ಲಿನವಾಲೆ.

೨೪ನೇ ತರಾವು.

ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಯ ಆಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದು. ಈ ತರಾವನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರವರು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ವಾಸಾಯಿತು.

ಮುಂದಿನ ವರುಷ ಪ್ರಜಾ ಪರಿಷತ್ತವು ಮಿರ್ಜಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಆ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಗಣಪತರಾವ ಅಭ್ಯಂಕರ ಇವರು ಸ್ವಾಗತ ಕಮೀಟಿಯವರ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರ ಆಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರು.

ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ರಾಮರಾವ ಮಂಗಸೂಳಿ ಇವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಆಭಾರ ಮನ್ನಿಸಿದ ರಲ್ಲದೆ ಥಿಯೇಟರಿನ ಮಾಲಕರಾದ ಶ್ರೀ. ಜೀವಪಾ ನಾಯಕ ಹಾಗೂ ಸರಕಾರೀ ಅಧಿಕಾರವಹರ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಸಭಿಕರ ಆಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಗುಡ ಗೇರಿಯ ಸ್ವೇಚ್ಛನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಭೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ದಶೆಯಿಂದ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ರೇಲ್ವೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರು.

ಆ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷ ಶ್ರೀ. ಶಿವಜೋಗೇವ್ವಾ ಭೋರಶೆಟ್ಟಿ ಇವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಹಾರ, ತುರಾಯಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೂ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೂ ಹಾರ ತುರಾಯಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ವೀಳ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು.

ಆ ನಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಈ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಸಂಹಾರದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಭಾಷಣವು— ತಾವು ನನಗೆ ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಈ ಕಾರ್ಯವು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಗೆ ವಾರಾಗುವದೋ ಎಂಬದಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಈ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಬಹಳೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ನನಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ತಾವೆಲ್ಲರು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ತಮ್ಮಗಳ ಆಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಕನ್ನಡವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಮಿ. ಅಭ್ಯಂಕರರವರಿಗೆ ರಿಶೆವ್‌ಶನ್ ಕಮೀಟಿಯ ಮೆಂಬರರ, ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಸೇ

ಕರ, ಮತ್ತು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಜನರ, ಅಭಾರವನ್ನು, ನನ್ನ ವತಿ
ಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲಿಕ್ಕೆ, ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ನಾನಾದರೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರು
ಗಳ ಅಭಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆ
ದಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಅನೇಕ ತುಪ್ಪವಾದ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರಿಸಿ
ದರು. ಆದರೆ ಬೇಡುವ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ವಿಚಾರವು ಯಾವತರದಿಂದ ಆಗಬಹುದು;
ಎಂಬದೊಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯದ ನಮ್ಮ
ದಿವಾಣ ಸಾಹೇಬರು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮೂರು ವರುಷಗಳಾಗಿ
ಹೋದವು. ಆದರೂ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಪ್ರಜಾ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯ
ವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ನನಗಂತೂ ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಯಾವದೊಂದು ತಾಲೂ
ಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ಆಗಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಸಂಗತಿ
ಯನ್ನು, ಯಾರಾದರು, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವರೋ ಏನೋ ಎಂದು, ನಾನು,
ದಾರೀ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಶೆಯು
ಕಂಡು ಬಂತು. ಈ ಮೊದಲು ದಿವಾಣ ಸಾಹೇಬರವರು, ಎಲ್ಲ ತಾಲೂಕುಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಹೋದದ್ದೇನೂ ನಿಜ. ಆದರೂ ಎರೆಯಾರು ದಿನಗಳಂತಹ ಮಹ
ತ್ವದ ಉರಿಗೆ ಇದ್ದ ನೀರಿನ ಕೊರತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಂದ ಯಾವ ಉಪಾಯವು
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಇದು ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಭೆಯ ಮುಂ
ದೆ ಇರಿಸಿವೆ. ಬಹಳವೇಕೆ? ರಾ|| ಅಭ್ಯಂಕರವರು ಓದಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರ
ತಕ್ಕ ಸಾಲವನ್ನು ವಸೂಲ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು, ಗ್ಯಾರ್ಯುಟಿನಲ್ಲಿ ಘಾಪಿಸಿದ್ದು,
ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಹದೂ, ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದೂ ಅದೆ. ಇದರ ಹೊರ್ತು
ಹಳೇ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೊಸ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆ
ಗಳನ್ನು, ಕೂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಿಟಿಶರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಕೋರ್ಟ್‌ಫೀಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ನೊಂದಣೀ ಫೀ, ಬ್ರಿಟಿಶರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ
ಫೀಯನ್ನೇ ಸ್ಥಿರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು, ಜನತಾಪದಾಯಕ
ವಾದ ಸಂಗತಿಗಳು, ಇವರ ಮೂರು ವರುಷದ ಆಳಿಕೆಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳಾಗಿವೆ. ಈ
ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ಪನ್ನವು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳೆದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಪ್ರಜ
ಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಅಸಂತೋಷದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕೂಡ, ನಮ್ಮ ದಿವಾಣ ಸಾಹೇಬರವ
ರಿಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ನಮ್ಮ
ನಿಜವಾದ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸ್ಯದವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ನಿಜ

ವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನವರಿದ್ದು, ಪ್ರಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಬಾಬುಗಳ ದಶೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕರದ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಗೆ, ಬಾಧೆ ತರುವ ಸಂಗತಿಗಳ, ಸಂಸರ್ಗವು ಕೂಡ, ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು, ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕುವದೇ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಮುಂಚೆ ದೆವ್ವ ಚೀತನದೊಂದಿಗೆ, ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮಂತರೆದುರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣಗಳು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಮಾನಹಾನಿಕರವಾದವುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ವರ್ತಮಾನ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ವಿಪರ್ಯಾಸವಾದ ಭಾಷಣವು, ಅಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ದೆವ್ವ ಚೀತನದ, ಲಾಭದ ಬೆದಲು ಹಾನಿಯು ಮಾತ್ರ ತಟ್ಟಿತು ಬೇರೆ ಜನರಾದರೂ, ಶ್ರೀಮಂತರೆದುರಿಗೆ ಆ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲದ ಅರ್ಥಮಾಡಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕೆಡಿಸಿದರು. ವ್ಯಕ್ತ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಸಂಗತಿಯ ದಶೆಯಿಂದ, ಬರೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬರೆಯತಕ್ಕವನು, ಆ ಸಂಗತಿಯಿಂದ, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಏನು ಜಬಾಬದಾರಿ ಆದ, ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಬರೆದರೆ, ಅದರಿಂದ ಲಾಭವಾಗಬಹುದು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹಾನಿಯಾಗುವದು. ಅದು ಹ್ಯಾಗೇ ಇರಲಿ. ಹಿಂದೆ ಆಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರವರು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟವರಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೊರತೆಗಳು, ದೂರಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅದಕಾರಣ, ನಮ್ಮ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನಸ್ಸುಗಳು, ಬಂದುಗೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುವದು, ಸದ್ಯದ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಉದಾರರಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕೊಡುವರು. ಅದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ಅವರ ಮನೆತನದವರಲ್ಲಿ, ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡಿರಿ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನಿಶಿತಂಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವು, ಎಂಬ ದಾಗಿ-ಹೇಳಿ ನಾನು ತಮ್ಮಗಳಿಂದ ರಜೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ”

ಇಷ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ಹುಡುಗರು ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸ್ವವೆನಪರ ಸದ್ಯವನ್ನು ಅಂದರು. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸಭಿಕರು ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಹ್ಯವಾದ ವಾರಾದ ದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಸಭೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು.

ಸಾಂಗಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾಪರಿಷತ್ ಮೂರನೇ ಅಧಿವೇಶನ ಶಿರಹಟ್ಟಿ.

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಜನಾಖರ್ಷಿ ನ/ಟಿಪ್ಪಣಿಯು.

ಜಮಾ.			ಖರ್ಚು.		
ತವಶೀಲು.	ರೂ.	ಅ. ಪೈ.	ತವಶೀಲು.	ರೂ.	ಅ. ಪೈ.
ಹಿಂದಿನ ಶಿಲ್ಕು	೦	೦	ಮಂಟಪದ ಖರ್ಚು	೯೧	೮ ೬
ಸ್ವಾಗತ ಸಭಾಸದರ ವರ್ಗಣಿ	೧೩೩೮	೦	ಹಾರ ತುರಾಯಿ ಅತ್ತರ ಗುಲಾಬಿ	೪೩	೮ ೦
ತಿನಿಧಿ ಜನರ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ವರ್ಗಣಿ	೬೦೫	೦	ಭೋಜನ ಖರ್ಚು	೧೪೦೧	೧೨ ೩
ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಕಡೆಯಿಂದ	೨೫೪	೦	ಸಾದಿಲವಾರ ಖಾತೆ	೩೩೧೫	೩
ದೇಣಿಗೆ	೧೦	೦	ಮುದ್ರಣದ ಖರ್ಚು	೨೩೧	೧೫ ೦
			ಭೋಜ್ಯ ವ ಪಾರ ಖಾತೆ	೨೪	೫ ೦
			ವಾಹನ ಖಾತೆ	೧೩೮	೪ ೦
			ದೀಪದ ಖರ್ಚು	೪೦೧	೬
			ಕಿರಕೋಳ	೫	೧ ೦
ಅಂತೂ ಜಮಾ	೨೨೦೩	೦	ಅಂತೂ ಖರ್ಚು	೨೦೫೫	೪ ೨
			ಶಿಲ್ಕು	೧೫೧	೧೧ ೧೦
	೨೨೦೩	೦		೨೨೦೩	೦ ೦

ಟಿಪ್ಪಣಿ:—ಮೇಲಿನ ಶಿಲ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರಿಪೋರ್ಟನ್ನು ಮುದ್ರಿಸತಕ್ಕದ್ದಿದೆ.